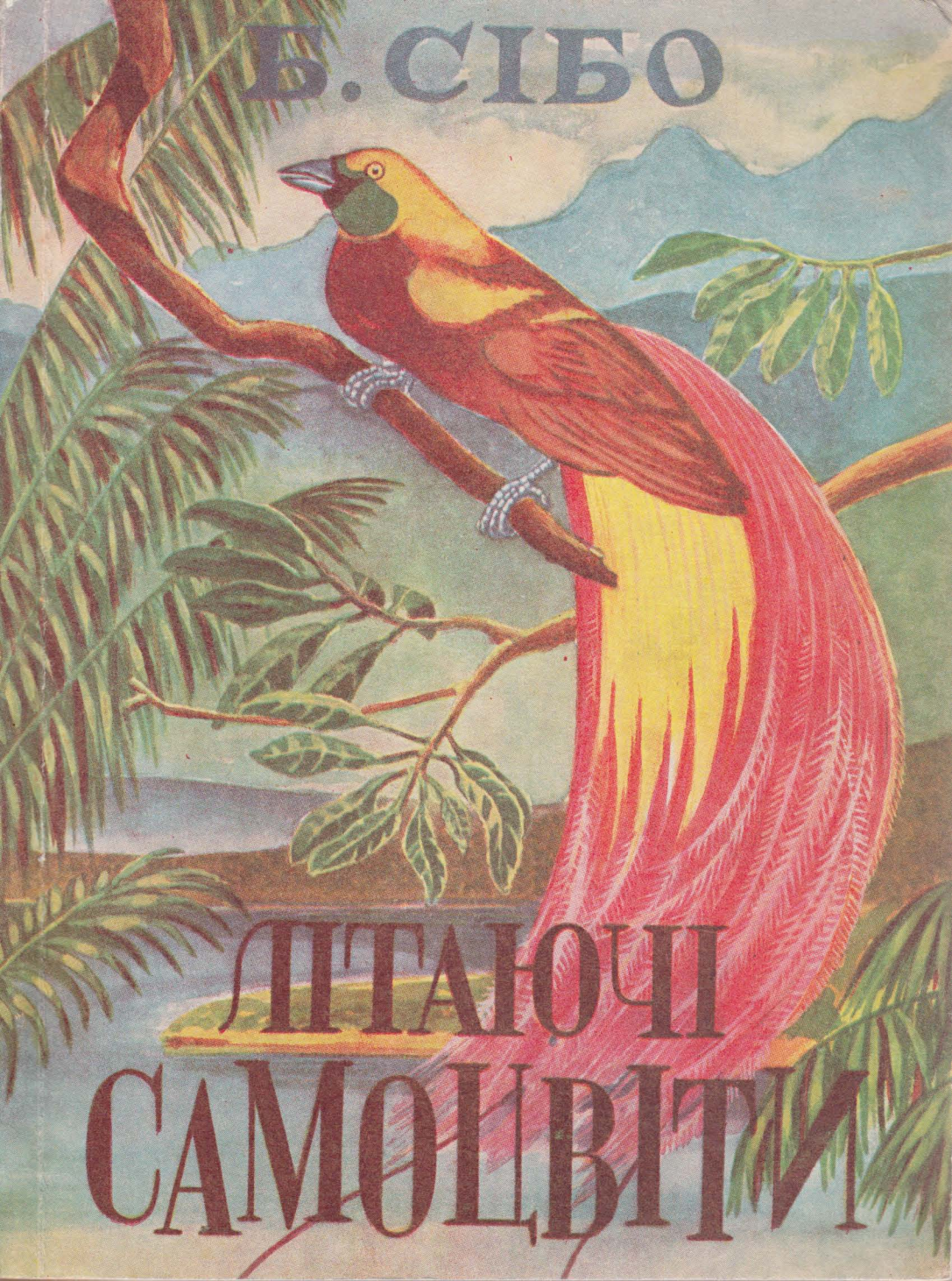

Б. СІБО

ЛІТАЮЧІ
САМОЦВІТИ

Б. Сібо
ЛІТАЮЧІ САМОЦВІТИ

Дев. Луб
10-10-94

B. Sibò

STORIES AND LEGENDS

Б. Сібо

ЛІТАЮЧІ САМОЦВІТИ

Оповідання та легенди з життя
тубільців Нової Гвінеї

diasporiana.org.ua

В-ВО ЛАСТІВКА

МЕЛБОРН

— 1957 —

АДЕЛАІДА

ВІД АВТОРА

Висловлюю щирю подяку ВП. Панові Дм. Чубові за мовно-літературну редакцію та ВП. Панові інж. Яр. Булці за допомогу в організації цього видання.

Б. СІВО

Редактор: Дмитро Чуб

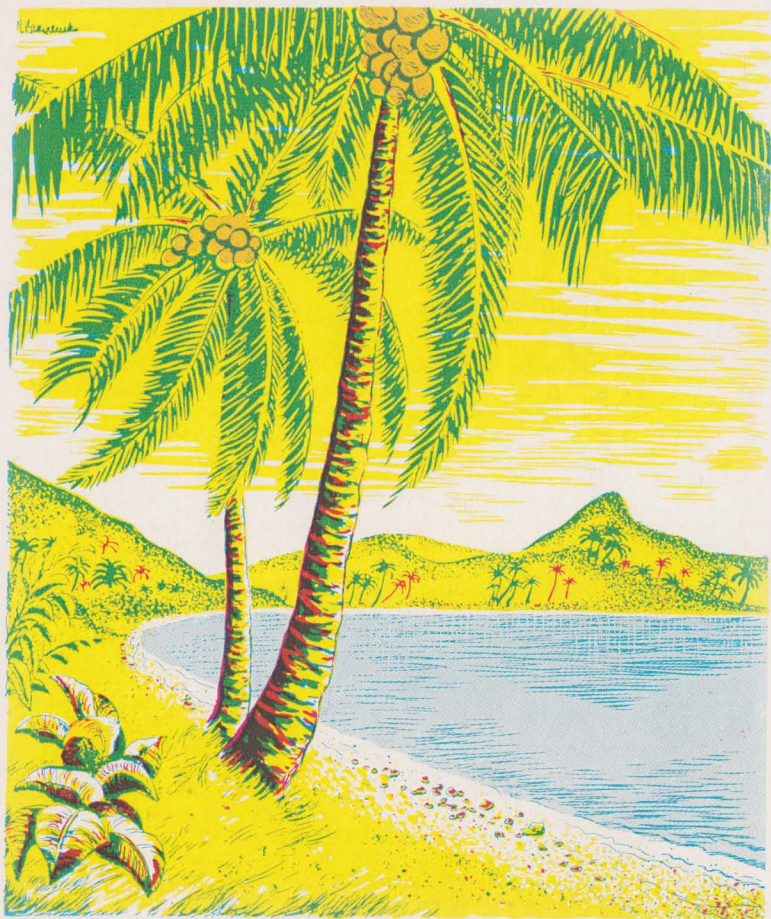
Мистецьке оформлення: П. Вакуленко

Накладом Української Висилкової Книгарні
в Австралії

ЯК ПОВСТАВ КОКОСОВИЙ ГОРІХ

Багато-багато років тому назад, коли люди жили ще дуже простим, примітивним життям, під час дивної пригоди постав новий дуже важливий плід — кокосовий горіх, плід кокосової пальми.*) А ці горіхи є ж одною з найважливіших пожив для тубільців Нової Гвінеї. Тож послухайте оповідання старого тубільця про те, як ця пальма постала.

Старий Ікаріму, із села Догамуре, дуже радо розка-

---

*) Крім смачних горіхів, кокосова пальма є пожиточною всім, що на ній росте, і то від коріння аж по саму її корону. Копра — це висушене ядро кокосового горіха, яке вивозиться з Нової Гвінеї до цілого світу. З копри виробляються різні корисні продукти: широко відому кокосову олію, різні мила, поживне борошно, ба навіть стрільний порох. Кокосові пальми є справжнім благословенням Нової Гвінеї, і всі тубільці із зрозумілою пошаною піклуються кожним деревом. Все, чим пальма обдарована, практично використовують. Почнімо від корони. Ніжні листки з верхка корони є дійсними ласощами, що їх називають «салатою мільйонерів»: приправлені сіллю, перцем, з додатком дещо цитринового соку, — вони надзвичайно смачні. Так само вони чудово смачні і зварені в солоній воді та политі маслом. Пеня пальми використовують тубільці як найкраще дерево до виробу каноїв: каної з пня кокосової пальми дуже легкі та вигідні. Пальмовим листям тубільці майже завжди вкривають свої хати. І хати виглядають, наче в казці, — хатки на курячих лапках. Жінки тубільців майстерно виплітають із пальмового листа гарні кошики й торбини, а також виготовляють свої широкі спіднички. Незрілі, зелені плоди звуться в Новій Гвінеї куляу. Молоко такого незрілого кокосу є відсвіжуючим напоєм і має ще ту вигоду, що навіть під палким сонцем цей плин горіха завжди залишається приємно холодним. Зрілий горіх так само дає багато користи. З горіхової шкірки виробляються кокосові доріжки або мати, а грубе лущиння тубільці беруть до лагідного вогню, що ним сушать копру. Навіть попіл з лущиння теж використовують, бо в ньому багато поташу, що є добрим угноєнням.

зує про різноманітні пригоди, давні й теперішні, що їх сам пережив . . .

Ось діти обступили його та довго просили, щоб розказав їм якусь подію чи пригоду із давнини. Старий вигідно вмотивувався в тіні казуарини та приготувався до своєї розповіді. Скрутив собі довгу цигарку з газетного паперу, приготував собі для підкріплення декілька бетелевих горіхів, майнув очима по прозорому небі, гучно кахикнув, обтер собі, як належить, рукою ніс, відігнав докучливу муху і почав розказувати:

«То було давно-давно, коли ще ні мене, ні моєї Тумбуни (прабабки) не було на світі. Жили тут люди майже так, як ми тепер живемо. Місяць, зорі, ба й сонце світили, як і сьогодні, а люди, як і тепер є в цілому світі, мусили самі дбати про себе, щоб наповнити свої голодні шлунки. Не знаю, правда, що тут тоді, багато років тому, росло, але знаю, що наша джунгля була повна тварин та птахів, що в морі було багато смачних риб. Каної не були ще знані, але наші люди уміли виготовляти сплави, на яких плавали далеко в море. Веслували тоді різними дрючками, щоб відпливти якнайдалше від берега та наловити тої смачної риби».

«А чим же наші прадіди ловили рибу, не маючи ні вудок, ні гаків?» — запитав один цікавий хлопчина.

«Гм, чим ловили рибу, то я того й сам добре не знаю, але ще добре пам'ятаю, що мій дід ловив рибу голими руками або убивав її каменем», — сказав старий та із смаком потягнув свою цигарку. «А тепер, хлопче, сядь гарненько і сиди тихо та не перебивай нитки мого оповідання».

«Отже, одного гарного дня, — знову почав старий, — виїхав ловити рибу один такий старий чоловік, з усією своєю родиною: взяв із собою жінку Тібе, малу донечку, що називалася Леле, і свого синочка Урамі, що дуже радо з ним впливав рибалити. Вже було по півдні, як виї-

хали на море. Золоте сонечко іще пекло своїм великим жаром, але далеко-далеко на обрії над хвилюючим морем стали з'являтися, ніби виринати, вузькі пруги темної мряки. Діти гарнесенько бавилися з лясаючими дрібними хвилями, оглядали білесенькі чайки, що кружляли над ними, та намагалися ловити срібні рибки, що вискакували з води, або ж — холодили босі ніжки у морській піні. Мати помагала батькові рибалити, навиваючи на довгу траву різні примани. Аж тут нагло, ще за ясна, на спокійному морі розпочала свій диявольський танок богиня вод Мазалай. Несподівано, з величезною силою та швидкістю підлетів догори страшний високий струм води — гейзер,^{*} а пліт, на якому пливла щаслива родина, зник у високому вирі, як стеблина трави. У прудкому стогоні вітру було чути розпачливий крик матері — «Леле... Урамі... діточки мої...» — але її голос загубився в шумі збуреної води, тому що Мазалай дуже розгулялась.

«Що ж сталося з Леле та Урамі?» — нетерпляче спитав схвильований хлопчина.

«Зачекай хвилину, синку, ось докурю свою цигарку», — сказав з лагідним усміхом старий.

«Отож, з дітьми сталося справжнє чудо. Вони обоє силою трималися плоту, — так що зла Мазалай ніяк не могла взяти їх у свої шалені обійми. Але батько й мати загинули. Урамі був старший від Леле, тож, поклавши сестричку, він рученятами боровся з хвилями, не знаючи, куди вони їх несуть. Була вже темна ніч, коли хвиля викинула діточок на берег. Урамі був знесилений до краю, майже до смерти, але ще спромігся трохи відтяг-

---

^{*} Гейзери в тутешніх морях є частим явищем, тому що в Новій Гвінеї є багато вулканічних місць — на суші й на морі, під водою. Тубільці це природне явище називають танком Мазалай, а пояснюють тим, що володарка вод бунтується та збурує море проти чогось, їй небажаного. Майже кожне явище природи тубільці в'яжуть з добрими або злими духами.

нути від берега сестричу — так, щоб до них обох не докочувалися хвилі, сам упав біля Леле майже без пам'яті й заснув.

Радісне раннє сонечко збудило їх зі сну своїм теплим поцілунком. Обое були змучені та знесилені впертою боротьбою, а що обое були здоровими сильними дітьми, захотілося їм їсти. «Де моя мама? — стала плакати Леле. — ... я голодна ... дуже голодна». Урамі сидів хвилинку тихо, а коли ж Леле стала ще жалісніше плакати, почав заспокоювати її.

«Не плчч, — мовляв він, — я теж голодний, ходімо разом довкола, може на цьому острові знайдемо щось з'їсти».

«Але я хочу мою мамусю», — плакала далі Леле.

«І я хочу маму і тата», — сказав сумовито Урамі та тужним поглядом подивився на сине море, що так спокійно колихалося, наче б то нічого й не сталося. Леле завважила сум Урамі, і хоч і сама була дуже сумна, взяла брата за руку і сказала: «Ходімо, може, щось знайдемо з'їсти». Та на пустельному острові знайти щось було тяжко. Урамі знайшов декілька чорних ягід, про які знав, що їх можна їсти, та невеличке стебло цукрової тростини. Так перешукали цілий острів, нічого більше не знайшли. Коли ж прийшли знову на старе місце, де були, жадібно з'їли все, що знайшли, і сумно споглядали на море — з надією, що побачать якусь людську істоту.

День був гарячий. Незабаром Леле знову заплакала:

«Я маю спрагу, я хочу пити, дай хоч краплину води».

«І я маю велику спрагу, мила сестричко, але дуже сумніваюся, чи на цьому острові є якась вода. Під час наших пошуків їжі, я й води шукав, але не знайшов і маленького джерельця». Знову діти обійшли острів та заглянули в кожний закуток. Але солодкої води не знайшли.

«Що тепер будемо робити — без мами, без їжі, без води?» — гірко плакала Леле.

Урамі склав руки на колінах, глянув на небо і сказав: «Будемо просити добру русалку Астаго, щоб нам допомгла у нашому безвихідному положенні».

«Так, так, — з новою надією озвалася Леле, і вони обоє стали промовляти, кожне по-своєму, як тільки вміли, щоб добра Астаго їм допомогла.

«Ніч і день проминули без зміни — так само, як і два наступні дні. Урамі назбирав деяких корінців буйної трави та їх жував, примушуючи Леле робити те саме, щоб в той спосіб трохи злагіднити голод і пригасити спрагу. Проте Леле не хотіла їсти обридливої неприємної трави і лежала без руху під тінистим деревом. Вже не плакала, але спаленими устами прохала:

«Дай мені води, дай хоч одну краплинку . . .»

Хлопці з Нової Гвінеї ніколи не плачуть, бо кажуть, що плач належить до жінок. Але коли Урамі помітив, що з уст сестрички виступила червона кров, — його очі залились слізьми. Скоро зжував велике стебло трави та витиснений сік став вкапувати до спрагнених уст Леле. Під час того, як він зігнувся над сестрою, сталося так, що його велика сльоза, як крапля роси, впала з ока і змішалася з кров'ю, що вийшла з уст Леле. Ця суміш сплила на піщану землю. Знесилена Леле спала. Урамі з жахом побачив, що з того місця, куди упала крапля суміші крові з сльозою, почали витикатися з-під землі зелені листочки, які на очах з маленьких розрослись у більші, спочатку яснозелені, а потім, із ростом, переходили в зеленіші, набирали гребінчастого вигляду, темнозеленого кольору із срібним полиском.

Урамі ліг біля сестрички та до самого смерку слідкував за швидким ростом прекрасного дерева. Цієї ночі він засинав з почуттям щастя та якоїсь надії, бож передчував, що це чудове дерево принесе обом порятунок.

Прокинувшись пізнім ранком, не міг своїм очам повірити. Під високою пальмою сиділа усміхнена Леле та жадібно пила з великого зеленого плоду смачний сік куляу.

«Ми врятовані, — радісно защебетала Леле, — наше прохання вислухала добра Астаґо і послала нам порятунок».

«Так, це не був сон», — здивовано, але весело сказав Урамі.

«Ні, це не був сон, — говорила Леле, — це була та добра пані русалка, що розмовляла так само з тобою, як зі мною».

«То таки справді не був сон тої ночі», — знову повторяв Урамі, намагаючись собі пригадати все, що добра русалка поклала йому на серце. — Ні, то не був сон, але не забудь, що ще сьогодні мусимо посадити половину цих золотавожовтих оріхів, а решти, що залишаться, мусить нам вистачити, доки достигнуть нові».

«Напийся, Урамі», — сказала Леле і подала братові велике зелене куляу.

«Це, справді, приємний напій,» — хвалив Урамі, жадібно випиваючи всю рідину з горіха.

Коли ж підкріпилися та відсвіжилися, видовбали з оріха все солодке м'ясиво та кинулись до праці. За допомогою гострого каміння викопали ями так далеко від себе, як це їм наказала русалка Астаґо, і стали садити кокосові оріхи. Була це для малих дітей дійсно тяжка праця, бо земля була тверда, а вигортати її з ям мусіли голими руками. Проте обое радісно видряпували та поглиблювали ями, не жаліючи праці, хоч піт заливав їм очі, бо добре знали, що кокосова пальма врятує їх від голоду й спраги.

Перша пальма, яку їм подарувала добра русалка Астаґо, дала дітям таку кількість горіхів, що вони мали досить їжі. Інші дерева, що їх діти самі посадили, росли

і міцніли так скоро, що незабаром постав великий пальмовий гай. Різні птахи, приваблені запахом золотавих квітів пальми, стали злітатися на острів і своїм милим щебетанням розвеселяти дітей. Веселі звірятка стали вилізати із своїх нір та з дітьми заприятнюватися. Також бджілки й метелики прилетіли звідкись здалека, і незабаром цілі гурти різних сотворінь заворушились на острові.

Молоді пальми дали вже перші плоди, як на острів, до дітей, завітали й люди з їхнього племені. Ох, як радісно привітали діти своїх земляків, а щасливий Урамі познайомив їх з історією появи кокосової пальми. Навчив, як вирощувати пальму та розповів своїм людям, що з пальми можна дістати та як спожити. В той час Урамі був вже славним юнаком, а Леле дуже милою та гарною дівчинкою, і ця зустріч із своїми людьми була для них великою радістю.

З часом урожаї пальми були вже забагаті для мешканців острова, тому тубільці стали розвозити горіхи, наче золото, до всіх закутків своєї землі, насаджуючи й розводячи кокосові пальми по всіх країнах у тих місцях, до яких був доступ солоної води, тому що пальма до свого росту потребує солону воду, а найліпше росте на морському побережжі.

«Отак постав перший кокосовий горіх, і, як відомо, кожен із нас, тубільців, має до пальми особливу пошану. Без кокосової пальми не було б життя для нас, тубільців. Сьогодні вже всі знають, що добра русалка Астаго виявила свою добротність не тільки до двох осиротілих дітей, але до всіх тих, що живуть і будуть жити в нашому краї». — сказав старий Ікаріму.

«То справді була добра русалка», — сказав замріяно хлопчина та разом з іншими дітьми, що слухали дідову казку, задивився на пишні пальми, обвішані тисячами золотавих плодів.

Вже сонечко піднеслося на середину неба. Пальми купалися в його золотому жарі. Кольористі папуги галасували та сперечалися, яка з них краща, а червоний цвіт, що прикрашав пальми, задзвонив своїм келехом на знак того, що тепер уже половина дня.

Ікаріму тяжко звівся з місця, простягнув свої задеревілі ноги і витер піт, що рясними краплинами виступав на його чолі.

«Так-так, діточки, подивіться лиш, які пишні ті *наші пальми!*» — зашепотів швидше для себе самого, простягаючи старі кістляві руки високо вгору, ніби хотів досягти верха всіх пальм і їх усіх погладити . . .

МАЛИЙ МУЧИТЕЛЬ

На побережжі моря, в малій тубільній хатині, жила убога родина тубільців. Вони були такі бідні, що не мали ні стола, ні крісла, ба навіть жодного ліжка, ні печі. Їжу варили на вогнищі перед хатою в закурених бляшанках, а спали на матах на долівці.

А проте та убога родина була задоволена, тому що Бог обдарував їх здоров'ям та двома діточками, що були такі милі, як тільки можуть бути малі папуасенятка.

Обидва хлопці вирости у своєї матері просто на спині, тому що в усій Новій Гвінеї всі матері всюди носять своїх дітей з собою за плечима. Хлопці мали гарні імена. Старший називався Таці, а молодший Іріс. Хлопець Таці був на цілі два роки старший за Іріса, і тому мусів доглядати малого брата. Їхня мати раннім ранком ходила працювати до лісу у своєму городі, щоб усі мали що їсти. Батько працював на кокосовій плянтації, та кожен день збирав білим панам кокосові горіхи. Отже батько й мати цілий день працювали, тому хлоп'ята були залишені самі на себе. Таці кожного дня водив свого брата на морський берег, де разом збирали крижкі мушлі, слимаки, жабки, малі рибки, раки, камінці, — словом все, що може ошчаслилювати дитячі серця.

Таці був вельми чемний, працювитий та ласкавий хлопець. Він радо помагав у всьому своєму братикові. Обидва хлопчики росли, як з води, бож вічне сонце огрівало їхні тіла, а солоне повітря з моря благодійно діяло на їхнє здоров'я. Таці вже почав лазити по високих пальмах, але ж і малий Іріс ставав самостійним та почав видумувати різні забави і часто такі, що з ними старший брат ніяк не погоджувався.

Вже з наймолодших літ Іріс любив мучити тварин.

Перші його спроби перенесла на собі його приятелька кішка, яку Їріс завжди немилосердно тягав за хвіст, аж доки вона не починала жалібно нявчати. Доки Таці був поблизу, то завжди малого мучителя за це карав, а бідну кішку визволяв з напасти. Та незабаром з Їріса зробився малий волоцюга, а все живе, що попадало до його рук, він страшенно і немилосердно мучив. Малий зеленій жабці відрубав ніжку, ящірці із золотими очима відсік хвіст та при цьому із сміхом та насолодою придивлявся, як таке покалічене сотворіння шукає ставку. Їріс навчився вже сам, без чужої допомоги, ловити чудових метеликів, але, замість тішитися їхньою красою, він обдирав їм крильця та лишав їх гинути страшною смертю. Ті крильця, що блищали, наче самоцвіти, ліпив на своє чоло, а коли вони на гарячому сонці висихали, він їх відкидав та шукав нової жертви. Їріс не мав ні до кого жадного співчуття. Під час свого бурлакування, він завжди носив довгу бамбукову палицю та нищив все, що росло на його дорозі. Толочив малі деревця, пречудовим квітам стинав голівки, працею вбивав малих співочих пташок та при кожній нагоді навмисне каламутив воду в прозорих джерельцях, що з них пили спрагли люди . . . Таці часто зауважував своєму братові, навіть скаржився на нього матері, яка декілька разів покарала Їріса. Але Їріс не виправлявся. Здавалось, що він назавжди залишиться таким жорстоким.

Та одного дня Їріс дуже тяжко занедужав на малярію, тому що покусав його малярійний комар. Малий Їріс лежав у страшній гарячці, сам на своїй маті, всіми залишений. Батьки пішли на працю, а Таці мусів ловити рибу.

Ідучи до праці, мати загорнула Їріса в різне ганчір'я, що знайшла в своїй убогій хатині та прикрила пальмовим листям, наказуючи, щоб не вставав, а лежав спокійно на маті, доки вона повернеться. Їрісові боліло все

маленьке тіло, голова, горіла наче в огні, а його тяжкі повіки почали поволі замикатися. Здавалося йому, що засинає, але щось дивне раптом привернуло його увагу. Їріс спочатку не міг розпізнати, що таке біля нього збирається, метушиться й крутиться, але коли ліпше приглянувся, то побачив, що це були всі ті створіння — тварини й рослини, — що він їх під час свого лайдакування зустрічав та мучив.

— Що вони від мене хочуть? — подумав Їріс і скулівся під пальмовим листям.

Великий польовий коник з відірваною ніжкую, кульгаючи, до нього доскакав. За цим зеленим коником блищали святоіванівські мушки з повідриваними крильцями, далі — хрущі, жучки, метелики, жабки й ящірки та всякі інші комахи та тваринки. Всі надиво були якісь покалічені.

— Що вони від мене хочуть? — знову міркував собі зніяковілий хорий хлопчина, на совісті якого було багато гріха. Ледве він саяк-так притягнув тісніше свій ляп-ляп (шматок тканини, що її тубільці носять, замість одежі), як всі на нього накинулись, мов за наказом, і давай його немилосердно щипати, кусати, й лоскотати. Найбільше здивувало Їріса, коли він почув їхню людську мову, їхні ніжненькі голосочки та їхні слова, що були для нього цілком добре зрозумілі . . .

— Оце тобі за те, що ти відірвав мені ніжку, а це за моє відірване крильце та видовбане очко, а оце тобі за наші муки, за твою жорстокість, — говорила, щипаючи його, кожна скалічена тваринка чи комаха. Їріс далі вже й не міг витримати тої муки, він почав щосили боронитися, накриваючи кожне місце свого тіла. Чим більше боронився, тим тваринки були напастливіші. Їріс став нарікати, що він хворий, щоб над ним змилосердилися. Але йому відразу перебила кішка, що досі тихенько сиділа на краю мати:

— Ану, всипте йому та дайте йому так, щоб пам'ятав та знав, як то нам болить!

Іріс в розпучі хотів кликати на допомогу, але його голос раптом завмер, тому що він із жахом побачив, як у двері всунулися маленькі деревця, а за ними багато квітів, що сьогодні виглядали надиво ніжнесенькими та гарнесенькими, як лялечки. У своїх кольорових суконочках виглядали пречудово й привабно, але дотик їх різок був пекучий та болісний.

— Ти, нещасний хлопче, — нарікала лялечка троянди, — ти ж мені обірвав мою короночку, а моїм сестричкам висмикнув ручки і ніжки та повиривав волосся. Подивися, як всі вони плачуть, що вже більше не можуть насолоджуватися соняшними поцілунками.

По цій мові всі почали його з плескотом бити по лиці. Маленька сосонка присунулася ближче та давай його колоти своїми голочками аж у самі очі: «От, тут маєш за всіх моїх братів, що ти їх столочив, та тих, що згинули під ударами твоєї палиці. Що ж ти, капосний хлопче, цього не знаєш, що ми теж, у нашому світі, маємо таке саме життя, як і ви, люди? Тобі болить від моїх колючок, але то ще мало коли порівняти з тим, якою страшною сметю загинули мої сестри та брати».

Іріс знову став просити всіх змилосердитися, кидаючи зором на двері з надією, що надійде Таці. Але, замість нього, побачив цілу купу пташок-інвалідів.

— Це мій кінець, — подумав Іріс і жалісно заплакав, бо знав, що всім тим пташкам-співакам дуже дошкулив своєю працею.

— Так це той нікчема, що забрав ячка з мого гнізда, коли мали вже видзьобатися на світ мої діточки?! — обурено кричала пані Дятель.

— Він забив мого братика!

— А мені забив сестричку! — жалісно щебетала пані Ластівка.

— А ось тут лежить пір'я мого дядька, — сумно сказав пречудовий райський птах. — Подивіться, всі мої приятелі, як той мучитель отим пір'ям прикрасив свою палицю, щоб похвалитися під час Різдва на Сінг-Сінгу.

Їріс закрив очі та в безсиллі заривав. «Я цього вже більше ніколи в житті не буду робити, — прохаю вас, простіть мені!»

— Ні-ні! скрикнула малесенька чорна пташка із жовтим дзюбиком, — тепер вже запізно жалувати, тепер вже тобі ніщо не допоможе!

— Вже пізно, пізно, Їрісе, ми тобі всі заплатимо за твої злі вчинки, ми тебе розклюємо, — озвалася знову Ластівка.

«Води, дайте трішки води», — благально прошепотів Їріс, простягаючи гарячу ручку до бамбукового пня.

— Ба, ні, — заперечив баским голосом вуйко Квак. — Не дозволю, щоб хтось із моїх приятелів подав мучителю бодай малий ковток води. Пригадай собі, мучителю, скільки разів навмисне ти сколотив прозорі води і джерельця, лише тільки для своєї забави, і пригадай собі, скільки людей часто пило оцю брудну воду. Люди були такі спрагли, що не могли довше чекати аж поки встоїться вода.

— Всі ми добре знаємо це, всі погоджуємося, що це небезпечний хлопець, — тому його заклюємо!

— Заклюємо, заклюємо, захипаємо! — обізвалися всі разом.

— Ні, приятелі, — заговорила голубка з пораненим крильцем, — на це я не дозволю, бо я є голубкою миру.

— То ж він поранив твоє крило? — обізвались інші.

— Так, він це зробив, і мені це дуже боліло. Але ви всі чули, що він у вас прохав прощення, обіцяючи, що більше того робити не буде.

— Але хто в це може вірити? — відізався дзижчли-

вим голосом великий джміль, — якому бракувало двох ніжок, бо їх колись відірвав ті ніжки Їріс.

— Я вже справді цього ніколи не зроблю, повірте мені! — благав Їріс.

Після цього всі почали тихо між собою говорити, але можна було зрозуміти, що не всі згодні, щоб Їрісові простити, а деякі навіть його дзьобали та щипали далі.

— Друзі, — заговорила далі біла голубка, — так далі не можна. На цілому Божому світі, чи то в рослинному, чи пташиному царстві, чи людському, — існує кілька гарних слів, що їх сьогодні доведемо ділом. Ті гарні слова: «Прости провини наші, як і ми прощаємо . . .» І тому я перша подам йому води, а всі інші друзі помахайте трохи крильцями, щоб дещо охолодити його гарячу голову. І Голубка набрала до свого дзьобика води та краплинами впустила її до спраглих вуст Їріса. Інші пташки замахали крилами, а Їріс, не зважаючи на страх, вдячно на них поглянув. Потім поволі всі розійшлися. Лишилася біля Їріса тільки Голубка. Хлопець погладив її поранене крильце і зашептав: «Дякую тобі, біла Голубко. Вір мені, що я і мої товариші вже більше не будемо мучити бідних тварин чи комах, ані стинати квітам голівки. Я, як тільки видужаю, вкину мою працю до моря. Вже ніколи не буду знущатися над птахами, — це тобі сьогодні обіцяю, — із зворушенням додав хлопець.

Голубка ще раз облетіла його гарячу голову та дзьобиком подала води, говорячи: «Коли так, то добре. Ми всі тобі простили. Не забудь своєї обіцянки. А тепер спи.

Їріс заснув твердим сном, а коли прокинувся, то довго роздумував над тими, що до нього приходили.

По своїм видужанні малий тубілець став, справді, добрим і чесним хлопцем. Ніколи не забував своєї обіцянки, провин, які йому прощено та ще й подано було допомогу в найтяжчій хвилині його недуги.

НЕБЕЗПЕЧНА КРАСА

Було це тоді, коли святий Петро ходив по землі, додаючи людям та тваринам все, чого їм бракувало. Але треба згадати, що св. Петро був переобтяжений працею та відповідальністю за неї, — то й не диво, що і він, сам св. Петро, теж недоглянув дещо.

Св. Петро вже думав, що все скінчив, що вже все гаразд. Люди і тварини задоволені розійшлися, а птахи готувалися розлетітися по цілій землі. Св. Петро промовляв лише ще до вогню, висловлюючи йому свої побажання. В цей час на плече Святого сіла маленька оксамитова пташка та уважно придивлялася до блілого вогню, що здіймався високо, часом аж до високого прозорого неба. З великою увагою і зацікавленням прислухалась вона, пташина, до слів св. Петра.

«Будеш, огне, жовтий з помаранчевим відтінком, наче райські квіти, будеш червоний, як рання заграва, з відтінком синявих фіялок, і зелень смарагдів буде проблискувати із твоїх сутінків».

«А я буду теж така», — сказала мала пташина та улесливо притулилася до плеча Святого. «І ти теж», — притакнув св. Петро, але зараз усвідомив собі свою помилку, тому що птахи були вже поділені. Одначе було це запізно, бо мала пташина почала швидко зовні змінюватись. Її тільце зробилося струнке та ніжне, хвостик та крильцята почали скоренько рости, а пір'я набирало пречудової фарби, — так, що й сам св. Петро залюбки усміхнувся, а маленька пташина аж сколихнулася з радощів.

«Ну, а як тепер я називатимусь?» — запитала по хвилині.

Св. Петро пошкрябав за вухом, погрозив з усміхом

пташині та, подумавши, сказав: «Будеш називатися райською пташкою, тому що ти цілком подібна до квітів, що ростуть в раю».

Інші, птахи, що бачили цю дивну зміну кольору пташки, стали між собою заздрісно розмовляти та кожна підсувалася, щоб бути ближче до св. Петра, але жадна з них не відважувалася просити про зміну кольору пір'я.

Нарешті, чепурний горобець, що вже дістав усякі доповнення від св. Петра, енергійно виступив наперед і заговорив крикливим голосом: «Прошу Пана, Святий Петре, я хотівби бути також таким гарним, як райська пташка». «А ми теж! А ми теж!» — гуртом закричали всі птахи, які між собою схвильовано розмовляли. Тільки малий соловейко та жайворонок сіли на найближчу галузку і, не сказали ні однісінького словечка, стали тихесенько плакати.

Св. Петро обітер собі піт з чола, що виступив великими краплями, відкашляв та почав говорити до пташиної громади:

«Кожна з вас, мої дорогі, має своє важливе завдання, що має його виконувати на землі. Кожна з вас пристосована до цього ж завдання і кольором, і співом, і силою і т. і. Будьте задоволені тим, що вам дано та радійте з цього чудового світу».

«Ну, а чому ж ми не можемо бути такими гарними, як райські пташки?» — не втерпівши, запитала синьоока ластівка. — «Хіба тому, що я була жіночого роду?»

«Краса, звичайно, буває небезпечною для всіх створінь, що бувають нечемні», — сказав св. Петро.

Хвилину все було тихо, лиш жалісне хлипання соловейка ворушило тишу.

«Але ж який ти невдячний, — картаючи його, сказав св. Петро, — адже ти дістав найкращий дар — оцсливлювати нещасні людські серця. Твій солодкий спів

будитиме в серцях людей найкращі людські почування.

«А ти, жайворонку, підійми гарненько головку догори та співай наскільки вистачить твого голосу. Твій спів буде благословенням для кожного, хто буде в поті чола працювати в Божій природі. Твій радісний спів під високим небозводом буде солодкою молитвою для селянина, що змучений схилиться на свій плуг, а у хвилину відпочинку віддасть дяку своєму Творцеві».

«Ах, як гарно і радісно будемо на світі жити!» — заспівав щасливий чорний аристократ Кос. «Ах, як гарно сонечко світить!» — защебетав посмітюшок, потрясаючи чубатою голівкою. «Ходім, ходім», — зацокотіла сікора. «Ой, будемо їсти й їсти!» — крикнув горобець. І наче на наказ всі птахи розлетілися.

Святий Петро ще довго, примруживши очі, вдивлявся в далечінь, як за обрієм в небесних висотах зникали пташки.

Райська пташка ще довго кружляла в соняшних проміннях, бо не могла вирішити, куди летіти, де вибрати собі нову батьківщину. Все відчувала ніби холод, аж доки крикливі папуги порадили їй полетіти до тропічних країн, де панує вічне сонце, і вона пустилась разом з ними в дорогу. Пані Райська перелетіла багато різних країн, але найбільше сподобалася їй Нова Гвінея. «Оце тут буде моя батьківщина!» — заявила вона і, попрощалася з папугами, помалу спустилась на землю. Була стомлена гарячим літом, тому присіла на високій пальмі, що велично височіла до неба.

«Я добре вибрала», — промовила сама до себе, бо всюди, куди її око глянуло, простягалася пречудова краса. Синє море гойдало білою піною та раз-у-раз било в коралові скелі, високі дерева, уквітчані тисячами квітів, похитувалися, наче розкішні танцюристки, смарагдова зелень розпросторювалася широко в далечінь, а чудові метелики бавилися, літаючи наввиперед-

ки в мерехтливому повітрі. Всюди було стільки краси й величі, що пташка не знала, на чому зупинити свої очі.

В диких джунглях росло повно солодких овочів, ягід, і всяких плодів, тому про ласощі не було турботи. Вічне сонце пестило своїм промінням усміхнену землю, а легесенький вітрець ледве ворушив пахуче повітря.

Пані Райська з радощів зідхнула та перелетіла на другу пальму, щоб ліпше роздивитися, де вибрати собі місце на нове гніздечко. Радісно співаючи свою пісню, вона сіла на великій гілляці. Незабаром помітила, що недалеко від неї, при самісінькому пні, сидить інший птах, цілком на неї схожий. Різниця полягала тільки в тому, що його пір'я було червоне з мінливим блакитним відтінком. Вона стала наближатися до нього, та її весела пісня стихла, коли вона побачила, що цей гарний птах гірко плаче. «Добрий день», — голосно його привітала, щоб звернути на себе його увагу. — «Чи можу вас запитати, що з вами трапилося?» — сердечно звернулася до незнайомого птаха.

Пан Райський сумно поглянув, витер свої замріяні очі пальмовим листком та тихенько почав говорити: «Я найнещасливіший з усіх птахів на світі, тому що моя краса така яскрава, що я ніде не можу сховатися».

«А навіщо вам ховати свою красу? Я горджуся нею», — говорила райська пташка.

«Дорога Пані Райська», — сказав він. — «По Вашому пір'ї бачу, що ви прилетіли із іншого краю, тому мушу вас приготувати до небезпеки, яка тут на кожному кроці на вас чигає. Тільки кілька днів тому я втратив свою дружину та сінка, що був справжнім красенем».

«Як же це сталося?» — запитала Райська з великим зацікавленням.

«Не знаю, хто то видумав дати нашим крильцям та

хвостикам таку незвичайну красу. Хто тільки на нас подивиться, то хоче нас мати. Чому ж інші пташки пристосовані до обставин, до свого оточення, в якому живуть, тільки ми такі відмінні, що дуже легко нас помітити, дуже показні».

Пані Райській защеміло серце і ворухнулася совість, але вона змовчала про свої думки, а по довшій хвилині знову запиталася: «Я і далі не розумію, чому вам оця краса так перешкоджає?»

«Добра, любя Пані, як мало ви знаєте тутешніх людей на світі. Справді, ви ще молода і недосвідчена. Чи взагалі ви знаєте, що таке Різдво та ялинка?» «Цілком, чому ж би ні», — відповіла ображена Райська. — «Але що ж Різдво має спільного з моїм пір'ям?» «Все це із собою дуже пов'язане, і я вам зараз же роз'ясню. В цьому краю, що зветься Нова Гвінея, живуть люди темного кольору. Хочу звернути вашу увагу, що вони люди низької культури. Під час Різдвяних свят вони справляють свою ялинку надзвичайним святкуванням — т. зв. Сінг-Сінг. Такий Сінг-Сінг завжди зв'язаний з танками тубільців, а кожний з них хоче виглядати тоді якнайкраще. З цієї причини, на цю свою Ялинку тубільці збирають протягом цілого року яскраві різнокольорові пір'їнки, щоб ними себе прикрасити. Тубільці звичайно танцюють так, як їх наш Милій Пан Біг сотворив, але зате прикрашують свої голови, руки й ноги кольоровим пір'ям. Як самі ви знаєте, пір'я райських птахів є найкращим, тому й тубільці належно оцінили красу, легкість і пухнастість нашого пречудового пір'я. Якби вони збирали те пір'я, що ми губимо та ним прикрашувалися, то для нас не було б ніякої шкоди, а то вони нас убивають стрілами й камінням тільки для того, щоб під час ялинки причепурити свої кучеряві голови. Тубільці меткі й гнучкі, вони вміють вилізти до верха найвищого дерева та чекати годинами на нас. Тубільці хитрі і підступні

настільки, що потряплять удавати напасника чи нещасливця, що тяжко розпізнати, чи він живий, чи мертвий. Дуже часто настромлять якусь приманку на палицю та повісять за допомогою кокосового волокна на дереві, а самі на найближчій гілляці так удало наслідують наш спів, що справді тяжко розрізнити, що це вони хочуть нас заманити. Такий небезпечний хлопчисько зуміє цілісінський Божий день, причаївшись в гілляках високого дерева, терпеливо чекати, аж доки хтось із нас туди наблизиться. І горе тому, хто дістанеться до рук такому хлопцеві. Кожний тубілець має одне велике бажання, щоб під час Різдяних Свят танцювати танок «райського птаха». І тубільний хлопець докладає всього свого уміння і знання, щоб тільки змогти прикрасити свою голову нашим пір'ям, бо пір'я танцює одночасно з танцюристом. Що довше пан Райський говорив, то поважнішою ставала пані Райська, впадаючи в задуму, але своєму приємному сусідові не сказала, чому так глибоко замислилась, не сказала, що цю небезпеку від краси вона має саме на своїй свідомості.

Вузесенькою стежкою під пальмами проходив молодий тубілець. Через плече мав перекинений лук, а в кучерявому волоссі застромлене перо. Він палив собі довгі цигарки. Пан Райський причаївся коло пенька дерева. Це саме зробила і пані Райська. «Бачите, то є один із них, — зашепотів пан Райський. — Борони нас, Боже, не дай дістатися під його стріли! . . . »

Пані Райська ближче познайомилася із своїм приємним сусідом і незабаром одружилася з ним. Скоро по їх весіллі, завітало щастя до їхнього гніздечка, бож з'явилася у них родина: двоє діточок, що були такі малесенькі і милесенькі, що пані Райська цілі години просиджувала на сонечку та пестила їхнє ніжне пір'ячко. Синочок мав зелений нагрудник та чорну оксамитову голівку, а його довгі пера на хвостикку мерехтіли в со-

няшному промінні синьочервоним відблиском. Донечка була подібна до матері. Мала золотопомаранчові крильцята, а рудувата бронза змагалася з ніжними пастелевими кольорами, що в леті скидались на легенькі повітряні завії.

Як діти трохи підросли, батьки навчили їх остерігатися всяких небезпек, що на них чигають скрізь, а при леті стежили за ними дбайливим оком. Вся родина жила щасливо в мирі та згоді, бо всі любилися та старалися одне одному допомагати... Матері Райській прибуло дещо праці, бо звичайно, як кожна мати, мусіла дбати про всю родину. Діти вже самі шукали їжу, а що були ще малі, то не мали відповідного досвіду скоро та практично знаходити щось доброго й вибирати кращі шматки їхньої поживи. При наближенні вечора всі зліталися під рідну стріху. Як звичайно, найголодніші були діти, то на короткий час мати давала їм виконувати якусь дрібну працю, а сама відлітала придбати їм якусь поживну їжу.

Одного дня по дощі, перед вечором, пустилась пані Райська до відомих їй місць, знаючи, що знайде там муравлині яечка. Справді, було їх там повно, і пані Райська взялась їх збирати, щоб якнайбільше принести додому. Мала їх уже майже повний кошичок, раптом цілком близько почувся розпучливий крик про поміч. Матері Райці здавалося, що це кличе її синочок, тому вона мерщій кинулася на крик. Що ближче підлітала, то була певнішою, що кличе її дитина. Будучи в страхі за своє дитя, цілком забула про свою власну обережність і притьмом вилетіла на гілляку, на якій погойдувався дивно скостенілий пташок, подібний до її синочка. Та мати миттю помітила, що пташок був за крильця прив'язаний до галузки, а його очка не мали мерехтливого блиску. «Ні, ні, то не мій син-красень», — відітхнула пані Райська і хотіла летіти геть. В ту ж хвилину

пронісся вітром гостри свист, і страшний біль пройшов всім її тілом. Пані Райська крикнула з розпуки та вжила всіх сил, щоб полетіти. Але дарма! . . . Її серденько перестало битися, з боку потекла червона кров, а очка почали гаснути. Не боронилася, коли після падіння із дерева чорна рука люб'язно погладила її мертвіючу голівку.

Райська в безсиллі тремтіла всім тілом та знала дуже добре, що її життя догасає. Глянула на небо, на якому виринула перша золота зірка, і велика сльоза збігла з її блискучого очка. «З Богом, мої діточки!» — прошепотіла. — «А ти, Святий Петре, прости мені, що я провинилася перед усією сім'єю райських птахів. Я хотіла бути гарною і тепер розраховалась за свою красу. Прости . . .» Сонце зникло у верхів'ях дерев, коли серденько Райської перестало битися.

До малого тубільця, що переможно й гордо тримав малу райську пташку, прибігло кілька хлопців. «Яка ж гарна, ця пречудова пташина, це, справді, красуня!» — викрикували наввипередки чорні діти.

«Ти під час Різдвяних свят будеш найкращою прикрасою», — сказала маленька чорна дівчинка і погладила райську пташину по її крильцях.

А маленька душечка райської пташини тим часом понеслася високо до зоряного неба — тоді, коли її рідинка даремно чекала на її поворот.

Запізно жалкувалася райська пташка, що не вдоволилась тим, що їй було розумно дано, але хотіла бути ще кращою, і тому за свою красу заплатила найвищою ціною . . . своїм життям . . .

ЛІТАЮЧІ САМОЦВІТИ

(Оповідання тубільця Ікаріму)

В тіні Касуаринового дерева поблизу морського берега, сидів Ікаріму та докінчував плести гарний кіш, щоб ловити рибу. Оподалік сидів гурток дітей, з цікавістю слідкуючи за Ікаріму, як то він притягає та прикріплює обручі з гнучкого пруття і допитливим поглядом перевіряє всередині і зовні, чи гарний кіш. Ікаріму під час праці стало собі щось бурмотів під ніс, покурював, а коли починав співати якусь пісеньку, то ніколи її не закінчував, бо був цілковито зайнятий своєю працею.

— Оце так, на сьогодні ми то мали б готовим, — сказав сам до себе Ікаріму і повів рукою по отворі коша, що становив пастку для риби, потім весело свиснув і знову став співати:

Я сьогодні поспіваю,
Бо ляп-ляп свій прати маю.
Мій ляп-ляп з чудових квітів,
Щоб любили мене в світі.

Ця пісенька викликала сміх у дітей. Вони заворушились. Один одного стали випихати, до чогось намовляти і заохочувати.

— Ти, ти, ти . . . скажи йому, щоб розказав нам якусь казку . . .

— Ні, ні . . . сьогодні ти йому це скажи, бо я його прохав останнього разу . . .

Ікаріму добре знав, про що так діти домовляються, але ніби не звертав на них уваги, будучи дуже зайнятим і зосередженим при своєму готовому коші.

— Бачите, діти, — сказав по хвилині. — Ось туди, цим отвором легко просунеться рибка, тому що він

виглядає, як приманивий очерет, але з пастки на волю вже більше не вирветься, — тож Ікаріму матиме значення їжу — Кай-кай . . .

— Ікаріму, ти нам обіцяєш, що коли закінчиш свій кіш, будеш нам розказувати казку, — сказав один із хлопців, що сидів найближче від Ікаріму.

Ікаріму ще раз із замилюванням повів зором по прутяному коші, поскрібся за вухом і сказав:

— Авжеж, авжеж, що пообіцяв, те й зроблю, але насамперед маю трохи підкріпитися, бо моя казка не коротенька . . .

— Я маю для тебе, Ікаріму, два гарні бетелеві горіхи, — засміявся один з хлопців і витягнув із свого ляп-ляп два смачні золоті горіхи.

— А я для тебе маю сухі тютюнові листки, — сказав інший хлопчик.

— А я маю для тебе, листок перцевої м'яти, і трохи паленого коралю, — залебеділа дівчинка та з усміхом подала йому свою трав'яну торбинку, де мала для Ікаріму все приготоване.

— О, це несподіванка, як я бачу, ви, стрибунчики, пам'ятаєте про свого великого приятеля і друга та знаєте, що годиться й треба зробити. Але ж, їй-богу, чому ж ви мені не дали це все раніше, коли прагли мої уста за такими ласощами? . .

Діти лише собі приємно посміхалися, але ніхто з них не сказав, що собі думає, бо кожен з них відчував, що Ікаріму ще під час праці все з'їв би і викурив би, а казки не було б.

Ікаріму розкусив горіх, підгорнув погасаючий вогонь, приложив декілька шматків дерева й почав із смаком жувати горіхи та все інше ласо поїдати. Діти зручно збилися до купи. За хвилину до них долучилися й інші діти, що прибули з села, бо пополудні мали своє заняття, й тут довідалися, що настав час для казок.

— Ось моя мати прислала тобі печене таро та банани, — сказав задиханий спізнілий, подаючи їжу в руки Ікаріму, і сів швиденько біля його ніг, щоб нічого не прогавити.

Ікаріму з успіхом подякував дітям, похитав головою, розглядаючись по блакитному небосхилі, що став затьмарюватися першими вечірніми сутінками.

— Я навіть і не знаю, яку то казку я мав би вам сьогодні розказати, я вам їх стільки наррозповідав, що вже й сам не знаю, яку ви ще не знаєте.

— Розкажуй нам про срібні мушлі, або про ті блакитні вогники — святоіванівські мушки, — прохала мала дівчинка, присуваючися ближче до Ікаріму.

— Ні, ні, — то дурне, розкажуй нам краще про бої, що вели колись наші люди, або про того райського птаха, що злетів з небесних вершин.

— Ех, діти, було б добре, щоб ви вже знали, що те, про що я вам розказую, не може бути дурним, як ви назвали, бо то є переказ, переданий нашими предками. А про райського птаха я вам розказував кілька день тому, — з деякою образою в голосі сказа Ікаріму, а його замріяні очі знову стали блукати по небозводі.

— То оповідай нам про ту черепаху, що хотіла бути в морі отаманом, або про те, як папуги мали великий бій з тими райськими птахами . . .

— Гм, і про це вже нам розказував, — загомонила дівчинка, що сиділа поблизу. — Але він пообіцяв, та ще й досі не розказав ту казку про червяків, що вміють літати.

— Так, так, — скрикнули відразу всі діти, — нехай розкаже нам ту казку про перших метеликів, ми ще її не чули!

— Ну, добре, діточки, розкажу вам про літаючих червяків, яких наш священик назвав літаючими самоцвітами.

Ікаріму сплюнув набік червоною від бетелевих горіхів слиною, випростав спину, переклав ногу на ногу, подивився на замріяні високі пальми, кашлянув і почав...

...Багато-багато років тому, замешкувало нашу землю лиш дуже мало людей, хоча тут все вже росло, розвивалося і жило. Тодішній спосіб життя багато різнився від теперішнього. Таємничі непроникливі джунглі оточували з усіх сторін наш край, велитенські вулкани вдень і вночі випльовували свою злу слину, бурхливе море відважно виливалося із своїх берегів, наче б хотіло для себе забрати найбільший шматок нашої землі. Сонце, місяць та зорі споглядали все з небесних висот, і ось одна із тих мерехтливих зірок забажала подивитися зблизька на цю нашу прекрасну землю.

Горстка наших предків вела тяжке життя та мусіла змагатися за кожен шматок землі, щоб якось жити. Джунглі розросталися, густі кущі та повзучі ліяни кожного дня нахабно домагалися для себе більшого простору та зухвало продиралися і в соняшні, і в тінисті місця.

Наші предки не мали ще тоді ні ножів, ні сокир, як то ми сьогодні вже маємо, — тож всю мозольну працю мусіли виконувати своїми руками, з допомогою лише різних палиць і каміння. Камінь гострили каменем. Проте, вже й тоді деякі з наших людей багато знали та вміли собі у всьому зарадити.

— Але ж, Ікаріму, та наші люди ще й до сьогодні використовують у праці різних дрючків із дерева, голвне, до обробітку землі. А мій дід і досі має свій кам'яний ніж і свою кам'яну сокиру-тамангавк, — сказав один із хлопців.

— Правду говориш- хлопче. Наші люди вживають ще й досі всілякі паліччя, ба, навіть кам'яні сокири, але роблять це найчастіше старі люди, що не мають грошей, щоб купити собі мотику, лопату чи інше при-

ладдя. До того ж часто бувають люди, так звані поросачі голови, що просто через свою відсталість не хочуть пристосуватися до теперішнього часу. Ясна річ, — копання землі та перевертання її палицями, мої діти, є дуже важка і мозолиста праця, тому запам'ятайте собі добре, що мусите цінити кожну картоплину, таро та всі інші плоди, що виростуть на ваших городах. Наша рілля чорна та врожайна, бо її наситила слина вульканів, але в ній багато каміння, коралів і коріння та всякий інший набрід, — що треба усунути руками, щоб на цій ріллі вирощувати потрібні нам рослини. Навіть коли над цією ріллею одночасно працюють двоє людей, щоб зручніше було обертати її гострими палицями, — обоє мусять густо кропити ту землю своїм потом, витрачаючи багато сили, щоб досягти бажаних наслідків.

— Ну, але щоб нам вже сьогодні дістатися до тієї казки, то не перебивайте мене, хлопці, бо коли я схибло з правдивого напрямку, то забуду те, що хотів вам сказати, все мені тоді поплутається та змішається, хоч я мав у моїй старій голові гарно все впорядковане.

— Сидіть же всі тихо, — сказав хлопчина, що сидів найближче, і лягнув малу Люану по руці, коли вона щипала свого малого бата, який потайки витягнув з її торбини печену картоплину й банан.

Ікаріму погладив своєю лагідною рукою худого пессика, що сидів біля його ніг, пошкробався у своєму рідкому волоссі, моргнув бровами та нав'язав перервану нитку свого оповідання . . .

. . . Так ото в той давній час, про що я вам уже згадав на початку, цілком близько від морського берега побудували собі люди із племені Толь-Толь мале сільце. Ці люди жили задовільним життям. Одні одним помагали у праці та розділювали між собою все, що давала їм ласкава мати земля. Чоловіки полювали на диких звірів, вбиваючи їх камінням, колами чи луками. Жінки

вже вміли плести з трави трав'яні торбини та сіті на рибу. Вони й ловили смачну рибу в морі, бо та риба часом припливала сюди цілими табунами. Жінки, звичайно, дбали також і про городи. Діти, як то буває в цілому світі, галасували, одні одних дражнили і бавилися.

Цілком близько від моря стояла хатина старої Імзелі, що мала двоє дітей, хлопчика й дівчинку. Хлопець був рослим орлом і називався Роро. Дівчинка була багато молодша від брата і називалася Катю. Ці діти були між собою нерідні. Роро був сином Імзелі, її рідною дитиною, а Катю — ні. Проте, найбільшою потіхою для Імзелі були діти, яких вона так любила, як вас, діти, любить ваша рідна мати.*)

Роро був дуже чутливим хлопцем і багато помагав своїй матері. Приносив дерево з джунглів, ловив рибу і раки, луком стріляв різних птахів, лагодив вічно діряву стріху травою кунай, плів кошики і разом з іншими хлопцями чергувався на варті біля вічно тліючого дерева «табоо». Роро був чималим підлітком, тому вже сам ходив до джунглів на лови та часто брав із собою малу сестру Катю, яка захоплювалася його пригодами й полюванням. Правда, Катю майже нічим не могла йому помагати, бо була ще мала. Проте, вона була меткою дівчинкою, наче ящірка, тож часто бувало, що вона помічала багато того, чого він не бачив. Катю мала надзвичайно розвинене почуття, що ми його називаємо інстинкт.

Вони часто знаходили цілі гнізда яєць лісових ку-

*)Тубільці не мають поняття «мачуха»: діти, в кожній жінці, яку приведе до хати батько-вдівець, бачать матір. Ніколи також не буває, щоб нерідна мати ставилася вороже до довірених їй дітей. Всі діти наново одруженого вдівця вже від першого дня кличуть батькову дружину «мама» і мають до неї ту саму шану й любов, яку мали до своєї померлої матері. Так само буває і з нерідним батьком. Було це так і на острові Манусі, і на Самарі.

рей, родину голубів, копунів, смачних плазунів чи слимаків, а іноді — мале чорне поросятко. Кату вміла добре спостерігати, тому добре знала, де знайде солодкі банани, сочисті мандаринки, гіремі (черешні тубільців), яблука з пурпуровочервоним та сніжнобілим м'якисем, золоті пав-пав та багато інших смачних ягід і горіхів. Кату була не тільки, як та ящірка, але також як і білочка, тому що потрапила спинатися на високі дерева, перескакувати з гілляки на гілляку та уміла так добре повзти на череві, як то робив і її брат: хутко й тихо без шелесту — обережно. Роро навчив свою сестру всього, що сам знав, а тому що жили близько моря, то навчив її плавати й ринати в морські глибини. Кату скоренько навчилася всього, але, правду сказати, вона тих буремних морських хвиль, наче побоювалася. Коли була в сусідстві свого брата, то занурювалася як та стріла, але коли брат Роро дещо віддалявся до інших хлопців, тоді вона вилазила з води, сідала на піщаний берег та визбирувала чудові камінці та мушлі, що їх завжди залишало море після свого відпливу. Часто діти сміялися з неї, що вона боїться води, закликали її, щоб приєдналася до їхніх ігор. Проте, Кату більше сиділа у піску, та з цікавістю стежила за життям цих милих маленьких тварин: всіляких рачків, крабів, живих зірок. Вона весело сміялася, коли, роздивляючись навколо, бачила білих чайок, які у своєму крутому леті сліdkували за білими рибками.

Іноді багато літаючих рибок цілими зграями облітали берег, уміючи спритно втекти перед яструбом чи орлом, які підносилися на простертих крилах у прозорому повітрі. Цими літаючими рибками Кату тишилася найбільше через те, що їхні крильця блищали, наче скло у соняшному жарі, та мерехтіли дивною красою. Часто при ватрі Кату виявляла предивні бажання, з яких найбільшим було уміти літати, як ті чарівні рибки.

Роро завжди сміявся з її забаганок, а мати нагадувала своїй дочці, щоб була вдоволена тим, що має здорові руки й ноги, та щоб даремно не спокушала злого духа.

Життя в цій малій місцевості пливло, як води річки в тісних джунглях, а кожний день приносив дітям і дорослим багато радості. Час до часу влаштовували в селі гарний сінг-сінг, щоб прославити спільне рибальство. Іноді забіжить до села дивний вепр, якого заб'ють і зготують собі спільну вечерю. Всі ці люди жили, як одна велика родина в згоді. Роро і Катю завжди бували там, де було весело, вони разом з іншими дітьми видували собі різні ігри та розваги.

Було це одного дня перед бурею. Вже від раннього ранку небо було захмарене. Щодалі більше чорні грозові хмари стали вкривати небозвід, наче величезні кручі та скелі. Повітря було тяжке й парке, жоден листочок не ворухнувся на косматих деревах, тому що вітер злякався тих небезпечних мряк та заховався від них десь там за високими горами. Всі матері своєчасно постаралися про паливо та потрібні плоди з огородів для своїх родин. Хлопці спеціально обложили вічно тліюче дерево табоо, щоб дощ не залив вогню. Люди розмовляли між собою про те, що сьогодні впаде великий дощ, від якого зійде їхня пожива кай-кай. Цього дня діти не віддалялися надто далеко від своїх хатин. Частина дітей бавилася на морському березі, деякі ловили руками рибок під великим камінням. Роро декілька разів подивився по темному небі та спокійних морських хвилях і закликав хлопців викупатися. До дівчат прилучилася теж і Катю, що сиділа на березі, збираючи котячі очка, тобто, малі пласкі мушельки із жовтими плямочками всередині, на чорнозеленому тлі. З тих мушельок Катю збиралася зробити собі гарний нагрудник. Море було надзвичайно лагідне та спокійне, так що хлопці почали бавитися у дельфінів. Їхні ноженята й

плечі то виринали, то потопали під водою під веселий сміх та крик інших, хоч сама гра була небезпечна, тому що хлопці поринали аж до самого дна.

Кату лише малу хвилинку бавилася із дівчатами, а потім пустилася сама до манливих хвиль. М'які хвилі були теплі й приємні. Вони несли Кату все далі та далі. Доперва, як став накрапати дощ, Роро згадав про свою сестричку. Його огорнув страх, коли помітив її маленьку голову, наче маленьку крапку далеко над морськими глибинами. Боячися за неї, щоб їй чогось лихого не сталося, він на весь голос став гукати, щоб верталася. До нього прилучилося декілька хлопців, що голосно свистали. Та Кату ніби цього й не чула. Раптом здалося, що Кату змінила напрям, наче вертається, тому що її голівка на хвилину зникла під водою. Потім знову виринала. До хлопців донісся безнадійний крик про допомогу. Без однісенького слова хлопці кинулись у воду і швидко стали плисти до того місця, де знову виринала Кату.

Роро плив спереду із швидкістю моторового човна, а хлопці його наздоганяли. Дарма, що вони були швидкі, мов стріли, прийшли запізно. Коли Роро обережно оплив те місце, де зникла його сестра, побачив велику акулу, що у своїй пащі тримала безвладне тіло Кату. Не довго думаючи, хлопчик вдарив страшного хижака з усієї сили в око, інші хлопці з усіх сторін заатакували страшну потвору. Несподіваний удар злякав акулу. Вона на хвилину зупинилась. Це використав Роро і метким рухом вирвав Кату із гострих зубів акули. Обережно взявши її за волосся, став тягти до берега. Хлопці подалися за ним, творячи охорону, щоб не допустити акули до поновного нападу. Тим часом став лити дощ, як з відра, але хлопці спільними силами щасливо дісталися до берега. Щойно тепер завважив Роро, що акула відкусила Кату одну ногу вище коліна, а друга теж

дуже скривавлена. Не зважаючи на бурю та страшну зливу, до берега збіглося все село. Всі взялися рятувати Катю, щоб повернути їй життя. Насамперед з її легень вилляли солону воду та натиранням тіла намагалися збудити її серце. Нарешті, Катю очуняла. Коли глянула собі на ноги, вона зрозуміла, що стала нещасною калікою. Від подвійного — душевного і тілесного болю — Катю гірко заридала і знову знепритомніла. Її занесли до халабуди чарівника Сукарі, що вмів гоїти рани. Він зразу ж взявся за гоєння Катю. Залив олією рани, поприкладав лікувальні листки та всіляке зілля. Бідна Катю стогнала та нарікала, бо дуже боліли її рани, а ще більше мучила її свідомість, що вона, бідна каліка з однією ногою, буде робити? . . Це викликало унеї велике пригноблення. Роро не плакав хоч у своєму нутрі відчував палкий біль, а його совість йому говорила, що він теж є співвинуватцем нещастя Катю, бо коли б він був доглядав її весь час, то ніколи будь-чого подібного не сталося б.

• Мати, Імзеля, плакала та нарікала, куди тільки не ходила. Вона своєму синові не дорікала, але її мовчанка була для нього чимсь гіршим від найгіршої тілесної кари.

Катю в'яла наче квіточка, котрій підтято корінчик. Щоправда, рани поволі гоїлися, але злий дух акули, мабуть, залишив у її тілі отруту, бо все, що їла, — вертала, а все її тіло трусила гарячка.

Нещасний Роро ладен був пожертвувати і своє серце, аби тільки врятувати Катю від смерті. Він розпитував старих людей, як би то допомогти сестричці. Люди порадили йому старого чарівника, що дуже багато знав, а, головне, він вмів виганяти злих духів із хворого тіла. Одного дня з ним договорився Роро. Чарівник обіцяв оздоровити Катю. Роро віддав йому все своє придбане багатство, цебто золоті мушлі, райське пір'я і декілька

собачих зубів, котрі чарівник виразно від Роро зажадав. Той чарівник довго бурмотів-примовляв, що тих дарів ще замало, — тож мало буде й чарів, та зрештою трохи зм'як, змилосердившись над хлопцем, і при голу-бому місяці провів свою курацію, «файр-пури».

Нещасна Катю під час такого лікування витерпіла справжні муки, бож чарівник при вогні опалив їй обидві ноги. Чари однак помогли. Катю стала приходити до здоров'я. Крім того, при синіх відблисках вогню чарівник перевірів і її черево, дав Імзелі чар-зілля та різні биліни, що Катю мала вживати щоденно разом з їжею. Це допомогло. У Катю з'явився апетит, вона стала їсти, а це було найважливіше. Імзеля дуже пильно дбала про хвору та з любов'ю приготувляла все, що їй смакувало. Роро теж перейняв на себе ролю доглядача. Він кожного дня зранку ходив до джунглів, щоб принести сестрі солодкі плоди, які оздоровляють людське тіло. З кожної такої мандрівки він, крім смачних плодів, приносив багато інших смачних і цікавих речей, що їх Катю дуже любила. Це були різні ягідки, які Катю чіпляла на довгих стеблах, наче коралі чи кольорові пір'їни папуг до її волосся. Одного дня він приніс їй пречудову голу-бозелену райську пташину. Вона була найкраща з-поміж всіх, які він колинебудь в житті бачив. Ця райська пташка мала золоту голівку, зелену шийку, крильця були зеленоголубі з червоними кінцями, її груди були бронзові, її чорно-оксамитове покриття мерехтіло золотим серпанком, що також пробивався своїм відблиском із надзвичайно довгого пір'я на хвості. Роро убив цю красуню своєю стрілою, а щойно під час її обрібки завважив, що вона має чудову золоту коронку і великі кобальтово-сині очі. Коли Роро поклав цю райську царівну в меткі руки Катю, то вона її зараз же ніжно погладила та перший раз за весь час своєї недуги дзвінко засміялася.

— Ах, Роро, яка вона гарна, такої чудової ніхто не буде мати навіть на всьому найславнішому сінг-сінгу! — радісно сказала Катю.

— Це правда, ніхто не буде мати такої пречудової райської пташки, як будеш мати ти, тільки ти будеш танцювати та співати під час Різдва! — захоплено говорив Роро, але нагло перервав свою мову, бо сльозини, мов перлини, покотилися по обличчі Катю.

— Не плач, Катю, прошу тебе, не плач, — умовляв свою сестричку Роро. — Тобі треба сміятися та добре їсти, щоб ти якнайшвидше виросла велика, бо ж я колись візьму тебе собі за дружину.

— Ні, ні, — заперечувала головою Катю, — ти сам знаєш, що я не зможу зварити тобі їжі, ані прати твій ляп-ляп.

— Це не шкодить, сказав Роро, бо я зараз же з самого початку візьму собі дві жінки. Ти будеш мені першою дружиною, а та друга, багато старша за тебе, буде любити тебе й шанувати, як рідну сестру.*) Ця дружина число два буде про нас обох дбати, і все буде гаразд.

Катю знову засміялася щасливим сміхом та своєю ніжною ручкою почала знову гладити розпростерті чудові крильця своєї надзвичайної райської пташини.

— Ох, ох . . . коли б я вміла так літати, як ті райські птахи або як ті срібні рибки, — зітхнула Катю та із смаком вкусила гарячу картоплю, що їй подав Роро, витягши з попелу.

Люди з усього села були добрі і приязні до Катю та ніколи про неї не забували, коли ділилися спільною здобиччю. Діти щоденно приносили їй гарні мушлі, гладенькі, мов обточені камінчики, малі любі рачки, срібні рибки та китиці барвистих квітів. Кожного дня Катю сиділа в затінку їхньої хатини, оточена всією красою,
—————

*) У тубільців друга дружина називає першу «сестрою».

що росте в джунглях. Біля її ніг лежали різні дрібниці, що діти назносили їй з морського берега. Вона весь день забавлялася тими різноманітними мушлями, черепашками, шкаралупками, що мали всі відтінки фарб, ніжність росяних краплин та срібний жар голубого місяця.

Але, не зважаючи на те, що Катю почала знову їсти й частково замирилася із своєю долею, — вона все ж не була здоровою. Її личко зблідло, руки схудли, а рани на ногах знову відкривалися і гноїлися. Вона поволі худла, а її серденько під тонкою шкірою неспокійно тріпотіло, як у переляканого пташеняти.

Одного дня Роро, повертаючися з джунглів з китицею чудових орхідей, завважив під хатиною свою малу сестричку. Катю сиділа без руху, і Роро здалося спершу, що вона спить. На її личку був блаженний усміх. У своїх руках Катю ципко тримала свою райську царівну. Навколо неї блищали яскраві камінці, рачки і кольорові мушлі. Роро, крадучися, потихеньку зайшою у хатину, щоб напитися свіжої води із бамбукової тички. Він все тримав у своїй руці китицю тих чудових орхідей. Але ще не встиг як слід згасити свою спрагу, ледве проковтнув один ковток холодної води, як почув за хатою виття собаки, до якого збіглася ціла зграя псів, і всі вони почали жалібно заводити. У хлопця ворухнулося почуття якогось лиха: скимління собак — це злий знак. Вони своїм інстинктом відчують краще, ніж людина, — вони зголошують прихід духа із мовчазної долини.

Роро кількома скоками наблизився до Катю та пильніше глянув на неї. Все тіло Катю було спокійне, навіть усміх на її личку здавався якимсь застиглим. Роро взяв її за ручку і відчув дивний холод, з чого зрозумів, що душа Катю відлетіла до інших берегів. Роро своерідним співом закликав всіх сусідів, щоб їх переконати, що

Кату померла природною смертю, що ніхто із його родини не дав їй напитися отрути.

— Бачите, діти, — сказав Ікаріму, — оцей звичай затримався у нас ще й до сьогодні. Коли умирає молода людина, то декілька людей мусить ствердити її смерть, бо смерть молодій людині не є звичайним, природним явищем.

...Тим часом Імзеля вернулася з свого городу та почала голосно нарікати й плакати, щоб своїм правдивим жалем і смутком пересвідчити всіх людей, що вона не отруїла своєї дочки. Люлювай із чарівником торкнули стеблами трави відкриті очі Кату, щоб остаточно переконатися, чи вона мертва.

Після цього люди почали приготуватися до сумної посмертної церемонії. Всі співали та плакали. Роро з усіма іншими і собі плакав, бо дуже було йому жаль його маленької сестрички.

— Але, як знаєте, діти: ще ніколи не сталось такого, щоби плачем хтось когось повернув із долини мовчання. Тому Роро мусів своєчасно подбати про все, щоб свою сестру відправити на вічний спочинок, доки її тіло було ще свіже.

В цьому допомогли Роро хлопці. Вони вилізли на високі пальми, вирізали гарне гладке «лімбум», тобто великі зелені галуззя, котрі тубільцям служать у різних потребах, а також і на виготовлення домовини. Роро поклав ці пруття в формі вигідної гарної каної*), яку вимостив м'якою зеленою травою, щоб Кату солодко спала. Імзеля наділа на Кату нову трав'яну спідничку та поклала поруч всі її речі: дерев'яний гребінчик, мисочку, яку колись для неї власноручно видовбав Роро, кусок мушлі, що служила їй за ложечку, та багато інших дрібничок, що вона їх вживала та любила. Після

*) Каної — тубільний човен.

цього Імзеля поклала в руку Кату один відрізаний шматочок свого пальця, щоб показати людям, що вона її ховає, як свою рідну донечку, а тому й не боїться, що Кату колинебудь прийде її лякати. Як уже все було зроблене як треба і як годиться, Роро поклав на грудях Кату ще й райську царівну та обіклав навколо всю домовину камінчиками, гарними хатками слимаків і мушлями. Своїм останнім подарунком, що цього ранку приніс для неї із джунглів, Роро прикрасив волосся Кату. А на кладовищі («мат-мат»), чоловіки викопали велику яму, до якої діти накидали цілі оберемки гарних квітів, і потім туди покладали на вічний супочинок малу Кату.

Цієї ночі всі односельчани влаштували великий сінг-сінг, щоб душу Кату впровадити до мовчазної долини.

Імзеля цієї самої ночі подарувала чарівникові свій коштовний нагрудник із собачих зубів, щоб чарівник своїм заклинанням відігнав від села всіх злих духів. Імзеля дуже боялася, що дух матері Кату тепер буде її переслідувати за те, що Імзеля не добре дбала про Кату, що була довіреною їй дитиною.

Чарівник тої ночі був дивним. Бурмотів над вогнем загадкові слова, справляв свої страшні танці, а коли місяць виступив на саму половину неба, тобто опівночі, став він розмовляти із померлою рідною матір'ю Кату, а далі навіть із самою Кату. Чарівник повторив якісь зловісні слова, що їх через нього передавав стало дух матері: «Я злюся, я дуже гніваюся . . .» Нещасна злякана Імзеля тряслася від страху та безнадійного смутку й горя. Тоді Роро, який тримався краще, запитався: «Чого бажає дух для його заспокоєння?» Чарівник хвилину постояв мовчки, потім сказав: «Одного великого вепра на спільну вечерю, печену рибу, таро та собачі зуби». «Але я вже жадних не маю», — простогнала Імзеля. «Дух буде заспокоєний», — сказав рішучо Роро та щось

шепнув матері до вуха. «Де є тепер Катю?» — запитався знову Роро. Чарівник став по-дитячому плакати й говорити з перервами, намагаючися видобути із себе срібний голосочок Катю: «Мені дуже зимно, мені холодно, — повторяв декілька разів чарівник, — я блукаю в п'їтми та шукаю дороги до своєї матері. Проте, Роро, до тебе вернуся, я скоро повернуся, але цілком під іншим виглядом», — це були останні слова чарівника перед тим, як він прокинувся від свого надхнення-трансу...

«Вона вернеться, Катю вернеться», — сказав Роро своїй матері, але Імзеля сумно похитала головою та обтерла сльози. Після цього всі односельчани пішли додому.

В житті людина мусить з усім погодитися, — тож Роро та Імзеля мусіли й собі погодитися із невблаганною долею. Декілька днів у хатині було порожньо. Обом бракувало Катю, її любого сміху та милого срібного голосочка. Роро часто відвідував цвинтар, щоб у бамбуковій тичці приносити своїй сестричці свіжу воду.*)

Від похорону не минув ще й цілий місяць. Була гарна тропічна ніч. На сходах перед хатиною сидів Роро та розглядався по яскравому небосхилі, міркуючи, яка то із цих найбільших зірок належить тепер до Катю. Зірки мерехтіли та сміялися, весело перескакуючи з місця на місце.

Аж ось одна із них, саме найбільша і найясніша, стала моргати, колихатися та навіть спадати прискішеним рухом вниз. Її швидкість шалено зростала, так що Роро заледве потрапив своїм зором слідкувати за нею. Зірка ще раз засвітилася яскравим мерехтливим світлом і, як йому видалося, впала на те місце, де був цвинтар (мат-мат), тобто, де була похована Катю.

— Це напевно була Катю! — скрикнув радісно Роро,

---

*) В цей спосіб всі тубільці дбають і до сьогодні про своїх померлих: тичкою або пляшкою носять воду на їхні могили.

— бож вона мені обіцяла, що вернеться на цю землю ще раз, але у цілком іншому вигляді.

Другого дня із ранньою рососою вибрався Роро до мат-мат. Прийшовши, він оглянув докладно могилу із усіх сторін, але ніяк не міг найти вчорашньої зірки. Поруч бамбукової тички, в якій він приносив воду, лежав якийсь дивний мерехтливий шматок не то каменя, не то кристалю. Роро зігнувся, щоб ближче приглянутися. Але як тільки ворохнув його, зараз з-під нього вилізла якась велика чорна та волохата гусениця. Вона виглядала, наче з оксамиту, а її очка так довірливо дивилися на Роро, що він ніяк не міг заподіяти їй щось злого. Роро загорнув її у банановий листок і заніс до своєї хатини. Там обережно поклав на мату, на якій сам спав, та обіклав її молодим ніжним листям.

Декілька днів підряд Роро ловив рибу з іншими рибалками та так був зайнятий працею, що цілком забув про свою милу гусеницю.

Одного разу до вогнища, біля якого Роро заїдав смачний печений банан, підійшла його мати та радісно оповідала йому свій сон із останньої ночі про Катю.**)

— Це був дивний сон, мій сину. Я бачила щасливу та усміхнену Катю. Подумай, сину, що до цього наша Катю мала ще й крила. Це були чудові барвисті крила, що я аж свої очі забула. Вона була зодягнена в блакитно-зелений ляп-ляп, з чорною та золотою облямівкою. Я її запиталася: «Як це ти, доню, знову з'явилася на цьому світі?» Катю мені відповіла: «Я прилетіла із моєю зіркою на моїх власних крилах і вже залишуся на цьому світі».

Роро вже далі не слухав, але мерщій зірвався від вогню, бо в цій хвилині пригадав собі свою гусеницю.

***) Звичайно всі тубільці вірять у сні. Винятково великого значення бувають їхні сні про померлих.

Ледве зайшов до своєї кімнати, став радісно кричати: «Мамо, мамо, іди швидше сюди! Мій бінатанг літає!»

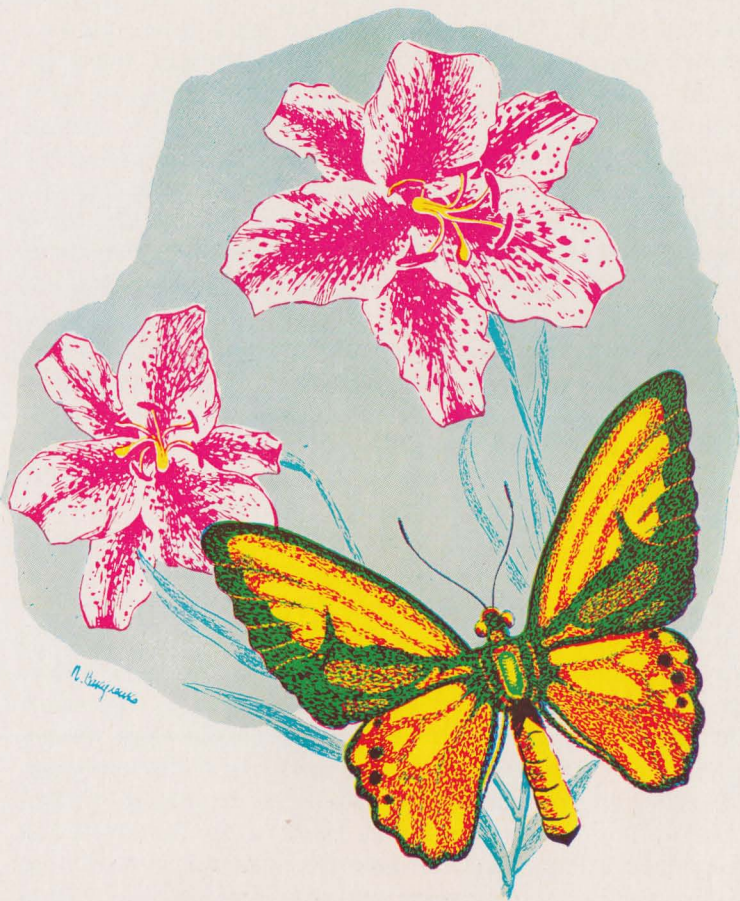
Імзеля не знала, про що їй синок говорить: вона не бачила, як Роро приніс і поклав на мату гусеницю. Імзеля швиденько подалась до хатини, звідки доносився такий радісний голос її сина, наче б щось надзвичайного сталося. Вбігши до середини, Імзеля стала, мов соляний стовп. Над матою тріпотів крилами пречудовий метелик. Своєю величиною він сягав приблизно двох людських долонь. Його струнке тільце було оксамитово-чорне, а на блакитно-зелених крильцях вирізнялася темнозолота обвідка. А розпростерті крильця із деякої віддалі видавались, мов були посипані іскристим блискучим пилом.

— Це вона, це вона! — і собі радісно сказала Імзеля.
— Вона виглядала саме так, я це бачила у сні.

За хвилинку збіглися всі люди їхнього села, щоб подивитися на бінатанга, який літає і якого досі ще в житті ніхто не бачив. Кожний хотів торкнутися до тих чудових крильчат, але метелик висмикнувся і сів на плече Роро, шукаючи у нього охорони.

Коли вже всі люди наситилися красою нового сотворіння, пішов Роро як звичайно замінити воду на могилі своєї сестри на мат-мат. Любий метелик ворухнувся на плечі, ніби показуючи, що теж хоче туди йти. Коли на кладовищі Роро вийняв із землі бамбукову тичку, щоб змінити воду, то з переляком побачив таку саму велику чорну гусеницю. Він знову хотів її загорнути у бананове листя й віднести додому, як ту першу, але метелик не дав йому цього зробити, кружляючи дуже близько біля його голови, так що Роро облишив свій намір, залишаючи гусеницю спати в її гарній ямці. Кожного дня відтоді Роро став знову вчашати на цвинтар, пильнуючи, як бінатанг замінився в лялечку, з якої вилупився другий метелик. Цей другий метелик вже

не був таким гарним, як перший, і був багато менший. Його барви не були такі яскраві, як у першого, і не мерехтіли на сонці золотим пилком.

З цих двох метеликів постала потім ціла велика родина, що розплодилася і поширилася по цілому світі...

Ікаріму на хвилину замовк, щоб розкусити бетелевий горіх. Діти сиділи тихо, бо були цілком захоплені його оповіданням, — тож Ікаріму став продовжувати . . .

. . . Кажуть люди, що і в інших краях живуть метелики, але я переконаний, що ці наші метелики на цілому Божому світі є найкращі з найкращих. Наші метелики постали з відламка зорі, що спала з небес, а також із тієї всієї краси, що її тоді Роро поклав до домовини своєї сестри.

— Бачите, діти, ця вся краса відбивається в усіх тих летючих самоцвітах, як їх називає наш священик: оксамитова чернь райської накидки, зелена, синя, червона, жовта та інші відтінки барв, в які одягаються наші райські птахи. Але, крім того, наші метелики мають на своїх крильцях ще й всі мінливі відтінки веселки, тобто, відбитки оцих всіх мушель, черепашок та інших шкаралуп, що їх Роро поклав до домовини Кату. Цей золотий пилоч наших красунь — це відблиск тієї зірки, що тоді вночі упала із чарами на мертве серце Кату та своєю чарівною силою перемінила Кату в літаючий самоцвіт бінатанг . . .

Коли Ікаріму закінчив свою казку, було вже цілком темно, лише червоні іскри вискакували з догораючого вогню. Навколо всіх хатин вже палахкотіли веселі вогники, а матері у широких трав'яних спідницях обгортали закопчені казанки гарячим попелом, щоб вчасно зварити їжу та приготувати все для родини.

— Люана, Сігара, Гіоме, Меріно, ідіть уже вечеряти! — почувся дзвінкий голос одної з матерів.

— А я голодний, мов та акула, — сказав хлопчина, що найближче сидів до дівчинки, і на знак своєї симпатії вщипнув за плече маленьку Люану.

— Таак, таак . . . Ідіть же, діти, додому, бо настала найкраща частина доби, — час їжі та час спільного великого вогню.

— Добраніч, Ікаріму! Дякуємо тобі за твою гарну казку, — сказали з поспіхом діти та й розсипались на всі сторони.

Із замріяних джунглів понеслися лагідні звуки, наче хряскотливі кастаньети, — цикади. Затяжним тріском розспівалися цвіркуни. Тисячі святоіванівських мушок то засвічували, то гасили свої чарівні блакитні лямпочки й ліхтарики, приваблюючи нічних метеликів і уїдливих комарів, що наче мряка налетіли з вогких джунглів. З недалекого луку, із мочару відізвалися новогвінейські солов'ї, тобто, жаби. Одна з них своїм скреготливим баритоном та рохканням проголошувала своїм подругам: «Я вже йду, куньк, я вже йду, куньк» . . .

На оксамитовому небі засвітилися мерехтливі зорі, а легіт вітру шептав чарівним і запашним квітам, що знову минув один із неповторних соняшних днів і що в місячних срібних завоях у серпанку приходять ласкава ніч.

ЧАРІВНІ ВОГНИКИ

(Легенда з Манаму)

Ще дуже давно колись проживали люди навколо вулканічної гори Манам, наче у забутому раї. Урожайна земля ростила прерізні рослини. Деревя приносили людям багато плодів, а в прозорому морі було повно смачної риби, черепашок і раків. В джунглях бігали цілими стадами дикі вепри та кассоварі. На горіхових високих деревах галіпу гніздилися дикі голуби, папуги, райські птахи та всякі предивні птахи, що їх тубільці ловили для прикраси, забави та їжі. Тубільці на цьому острові вели спокійне і безтурботне життя, що бувас завжди початком всякого зла.

На цілому Божому світі вже так влаштовано, щоб всяка людина працювала та свій денний хліб здобувала у поті чола. Одначе Манамці на своєму острові не працювали багато, бо для них про все старався добрий дух Касілю, володар вулканічної гори. Касілю лише деколи то тут, то там випльовував із свого димлячого кратеру злу слину, тобто ляву, чим тільки відсвіжував вичерпану землю. Майже кожної ночі він посилав на землю шляжетний дощик та разом з вічно усміхненим сонечком допомагав рости всьому, що на тому острові буяло. Для тубільців було звичайним явищем, що Касілю дбає про все у їх безтурботному житті, через те й стали про нього — оцього свого володаря — забувати. Не приносили йому належних жертв, — так, як це предки-тумбуни передавали їм у своїх заповітах і звичаях. Ще дехто із старших людей жертвував деколи свого найкращого когута чи то білу голубку, щоб подякувати Касілеві за його ласкавість і опіку. Але молодші мали пов-

ні голови прерізних забав та пригод, яким пристрасно віддавались, а про доброго Касілю цілком забували.

За старими звичаями, що їх перейняли від тумбунів, належало віддати Касілеві із кожного урожаю, як з города, так і з поля, перший плід, що його викопано із землі, перший зрілий овоч із кожного дерева, першу зловлену рибу із спільного влову, половину дикого вепра чи кассоварі або ліве крило із кожного убитого птаха. Старші влаштовували часто вечірні ватри, мало не щодня, старші співали багато пісень про доброго духа Касілю, але молоді люди цього ніби не чули. Вони дбали тільки про те, щоб наповнити свої шлунки доброю стравою, але до вогню Касілеві нічого не жертвували.

В цей час в селі Дугулява проживав старий чоловік Гісігноре із своєю дружиною Зере. Вони мали хлопчика Рогі та дівчинку Калянґ. Батьки з діточками зберігали старий звичай так, як колись їхні предки. Голова родини Гісігноре віддавав Касілеві належну йому честь і пошану та ніколи не забував жертвувати йому перші плоди з урожаю свого поля та саду. Із похвальною піснею на устах спалював свої жертви у святочному вогні. Не забував про кожну першу рибу, що зловив, а з убитого звіря жертвував навіть більше, як це з нього належало. Гісігноре часто згадував своїх сусідів, закликаючи до кращого життя та жертвовності для їх Великого Друга, їх Пана і Володаря. Часто під час вечірньої ватри промовляв до людей, а головне — до молодих. Він розказував їм, що пригадує собі із його юних літ, коли то разів лютував Касілю, плюючи вогнем протягом кількох днів, а землетрус стрясав цілим островом. Тоді повітрям літали величезні каменюки, ціла земля була вкрита гарячим попелом. Кілька днів було темно, наче кінець світу.

Щойно тоді, як ми жертвували Касілеві великого вепра, Касілю заспокоювався, наче мале дитя, та ще

довго задоволено видмухував синяві хмаринки із свого великого серця. Отже ж і сьогодні Гісігноре закінчив свою промову закликком жертвувати спільно, але кожний із свого урожаю, щоб наш добий Касілю знав, що ми йому за все вдячні.

Молоді люди, махнули рукою, голосно висміяли, а декілька відважніших, зокрема хлопці Морі та Вельге, стали чванитися, що взагалі не бояться великого володаря Касілю.

Гісігноре під час такої зухвалої і безбожної розмови із страху аж захитався, але коли почув їхню дальшу самохвальбу, то з переляку аж онімів. Один із хлопців, Морі, навіть сказав: «Я взагалі не боюся Касілю, а щоб вам, всі мої сусіди, це довести, то я піду на самісіньку гору оцією всім людям забороненою стежинкою, по якій ходить тільки Касілевий дух».

— А я, сказав Вельге, — не лише піду дорогою Табоо, але навіть вкину до отвору кратеру оцей камінь.

І тої ж хвилини Вельге зігнувся і з-під своїх босих ніг підніс мерехтливий камінець.

— Хлопці, яструби . . . соколи, — благав зворушений Гісігноре, — не накликайте на свої голови та на нас, старих людей, погрому. Ви добре знаєте з переданого нам заповіту, що ніхто із наших людей не сміє ходити дорогою Табоо, або вкинути хоч би й зернятко піску до Касілевого серця.

Вельге і Морі не тільки, що не послухали Гісігноре, а ще й стали дражнити дівчат та у своїй палкій та пристрасній пісні проголошували: «Касілю, Касілю . . . я сьогодні тебе ні крихітки не боюся!»

Старші люди лише мовчки похитували головами та намагалися відрадити хлопців від виконання їх лихого заміру, з яким аж страшно було згодитися. Одначе Морі і Вельге були молоді та нерозважні, а що мали

гарячі голови, то як стій хотіли прославитися перед дівчатами своїм відважним ділом.

Проте в той час серпчок місяця був ще цілком малий, — тому хлопці відклали виконання свого пляну до повні. На привітання ж повного місяця хлопці підготовлювали велику врочистість, танцюючи і співаючи кожної ночі, аж до сходу сонця. В останній вечір перед тим, як стане повний місяць, хлопці влаштували великий сінг-сінг, куди запросили всіх людей з довколишніх сіл.

Чарівно було цієї ночі біля спільної ватри! Чоловіки прикрасилися кращими перами райських птахів і папуг. Свої тіла розмалювали різнокольоровою глиною, до миг і рук причепили найкращі мушлі та свої пояси й нараменники прикрасили запашною травою. Жінки й собі прикрасилися найбарвистішими квітами. Їхні нові трав'яні спіднички майоріли навколо вогню, наче хвилюючий зелений кунай, що стояв трохи далі у великих снопах. Цієї ночі їли, пили й курили так, що під час веселого співу і танків ніхто навіть не помітив того, як Гісігноре жертвував до спільного вогню свого найкращого когута.

Точно перед самим ранком хлопці заявили, що готові провести свій намір, на що їм буйно й весело притакнула вся молодь. Із сходом сонця, коли весь натовп почав розходитись, було вирішено, що хлопці у повному танковому блиску наступного дня вирушать на вулканічну гору.

День пройшов, як звичайно. А коли сонце стало хилитися до заходу, всі люди зібралися, щоб на власні очі бачити, як хлопці, розпаливши багаття, підуть на гору. Привабливі дівчата дивилися на обох хлопців, що пішли від вогнища, подавшись плаєм Табоо.

Вогкий вечір був повен манливого запаху. Останнє проміння згасаючого сонця заблищало на високому

блакитному небі, що було побризкане всіма яскравими й ніжними барвами, наче малярська стара палітра. Густи пружки синявого диму від малих селищ тяглися крутими спіралями вгору до вульканічного кратеру та зливалися з білявими хмарами, які з нього виходили. Прозоре море блищало, мов дзеркало. Декілька малих каноїв спокійно колихалися біля морськоо берега. Дикі голуби сумно воркотали свою вечірню серенаду, кольорові папуги завзято кричали, сварилися поміж собою. Красені джунглів, чудові райські птахи, лише тихо пролітали над вершками низької гущавини та кавалерірайські своїм співом закликали пташок-царівен, володарок їхніх райських сердець. Чудові нічні метелики граційно пролітали вздовж лісних стежок. Блакитні й червоні коники пили медовий нектар із синіх дзвіночків, а запізнілий джміль повільним рухом заховався в червоній чаші розквітлого гібіскусу. Довгі стункі оси на розквітлих олеандрах відпорощували свої ніжки від жовтого пилку, розмовляючи про те, який то сьогодні знову був прекрасний день. Мала поцяцькована комаха, яку звемо сонечко, ледве уникала смерті, своєчасно присівши в серденьку розквітлої аламанди, перед небезпечним дзьобом чорної пташки, що її тубільці звать «бебе», і для якої таке мале кругловиде сонечко є справжніми ласощами. Над стежиною Табоо закружляв декілька разів дужим помахом крил птах горнбіл, та гучним шумом розбудив хлопців із їхньої вечірньої задуми.

— Я й не знав і ніколи й не думав, скільки краси криється на цьому забороненому плаю Табоо, — сказав Марі, з усмішкою на устах погладивши розквітлі квіти помаранчевого дерева.

— Ось, — подивись лише, — скільки тут є стиглих мандаринів, грейп-фрутів і помеля, — сказав Вельге та став зривати мандарини одну по одній.

— Не знаю, друже, чи ти робиш добре, — сказав якось розпачливо Марі . . . — Хоч я Касілю й не боюся, але все ж шаную те, що належить до Табоо, тому й ці плоди рішуче не буду їсти.

— Ой, який ти темний селюх-«каннака»! — засміявся Вельге. — Ти думаєш, що Касілю це все може з'їсти? На мою думку, ці плоди для того, щоб їх їли люди. Глянь, скільки їх лежить отут під деревами та гние, — чи тобі не шкода? А до того ж, які вони солодкі й лагідні ці мандаринки! — сказав Вельге та цілими ковтками смоктав сік з плодів.

Морі, хоч йому й збігала слинка, не піддався спокусі і продовжував попереджати Вельге, що, можливо, за овочі Табоо йому потім болітиме шлунок.

— Подивись но лише, Морі, скільки тут галіпових дерев із великими та спілими горіхами! Завтра виберуся сюди та нарву повні кошики, щоб я мав чим погостити всіх наших людей на сінг-сінг, які там нас будуть очікувати.

Вельге став розглядати дерева, що, дійсно, були обсіпані блакитно-червоними горіхами. Він був так захопився ними, що й цілком забув про обережність, не звертаючи жадної уваги на стежку — і раптом наступив на велику чорну гадюку, що стала обвиватися навколо його ноги, наміряючись вкусити. Морі в одну мить вихопив ніж і, підбігши до Вельге, відрубав гадюці голову і відкинув її далеко в траву, хоч тіло довжелезної гадюки ще довго звивалося навколо ноги Вельге. Потім звільнив ногу остовпілого Вельге. Обидва хлопці замовкли, стривожені тим, що сталося.

За якийсь час Морі, кілька раз кашлянувши, якось нерішучо промовив:

— Може б, ми взагалі на цей верх не лізли, а таки зараз вернулися до села?

— От який ти мені відважний герой знайшовся! — насміхався Вельге. — Я думав, ти мушчина, що уміє дотримувати свого слова, а ти, виявляється, якесь залякане дитя. Як хочеш повертатися, то повертайся, а я таки піду на гору до самого серця Касілю, і оцеї камінь вкину до його відтулини, — так, як то я перед всіма нашими людьми пообіцяв, — сказав Вельге і пожвавив крок.

— Я не дитина, як ти мене назвав, але мушу тобі сказати правду, що той гад якось мене налякав. А, крім того, добре подивися: Касілеві сьогодні не смакує тим, — тобто, з нього замало сьогодні виходить диму, а це є другий недобрий знак.

— Не шукай даремно дурних викрутів! — крикнув до Морі відважніший Вельге. — Краще вернися, коли набрався вже такого страху!

— Ну, як ти вирішив? — спитав за хвилину Вельге вже лагіднішим голосом, побачивши, що Морі вагається і нерішуче уповільнює свій хід.

— Гм... Так, правду сказавши, — відповів по хвилині надуми Морі, — я дійсно боюся вертати назад тим самим плаєм Табоо, тому піду краще з тобою.

— Добре робиш, — сказав коротко Вельге і став голосно свистати.

Тим часом повновидий місяць посріблів темнoblа-китне небо і засяяв, наче велетенський ліхтар. Зорі цієї ночі були більші й кращі, як звичайно, і мерехтіли кольорами веселки межі білими хмаринками. Легесенький вітерець зрушив повітря. Високі кущі, трава, кожна стеблина й камінчик — все блищало від дотику місячного проміння.

Хлопці посувалися поволі, бо опинилися на стрімкій стороні кратеру. Мале й велике каміння за кожним їхнім кроком з гуркотом котилося додолу, а величезні каменюки перешкоджали їхньому рухові. Коли ж хло-

пці наблизилися до місця, де з'являлися синяві випари вулкану, то почали лізти на руках і ногах, щоб не посковзнутися на слизьких каменях. Кожний крок був тяжким і небезпечним та вимагав неабиякого зусилля, бо чим більше наближалися до отвору, тим тепліше ставало повітря, а ще гірше, що видих кратеру дратував їхні очі, ніздрі й легені. Морі шуміло в голові, серце пожвавлено билосся, а в горлі щось душило. Проте Вельге був наче зачарований всім надзвичайним явищем. Чудовий кривавий отвір тягнув його до себе якоюсь магічною силою. Він вже був дуже близько до цього велитенського серця, коли Морі став плаксиво промовляти:

— Друже, вертаймося назад, я чомусь страшенно боюся, не можу дихати, в голові моїй гуде, наче під час великої гарячки «гоуріці»!

— Та ти тільки подивися: це ж краса, як чудово!.. — скрикнув зворушений Вельге повзучи на череві по великому камені та блаженно приплющуючи свої розпалені очі.

— Я повертаю назад, — сказав рішучо Морі, — роби собі тут, що сам хочеш.

— Але ж, друже, почекай ще трішки, ти мусиш побачити... ти маєш бути свідком, як я зараз цей камінь кидатиму в саме серце Касіля, — інакше наші люди не повірили б, — скрикнув голосно з притиском Вельге.

«... Не повірили б... вірили б... рили б...» — відозвалось щось довгим відгомоном з грізним і різким реготом з глибини кратеру. Переляканий Морі аж затремтів, зате Вельге так був захоплений сам собою, що цього й не помітив, але обернувшись декілька разів камінь у своїй руці, після чого, замахнувшись, кинув його до палаючого кратеру з голосним криком: «Касілю! Я тебе не боюся!»

Тим часом Морі без однісінького слова став лізти вниз, ненароком глянувши на Вельге. А той, мов зачарований, ще хвилину стояв над кратером, а потім і собі став повзти донизу. У Морі тряслись ноги від страху і декілька разів він падав на слизькому камінні. Хоч Вельге злавив і помалу, та все таки догнав свого друга.

Хлопці, взявшись за руки, разом сходили вниз. Та ледве добралися до стежки Табоо, як розлягся громовий страшний вибух. Гора, сколихнувшись стала сильно дрижати.

— Касілю! Касілю! . . . — прохрипів із квилінням Морі та дав ногам знати. Під час свого шаленого бігу він все таки завважив, коли визирнув ясний місяць, що й у Вельге від страху поширились зіниці та тряслися вуста. Хлопці бігли з вітром наввипередки, не зважаючи на каміння, що сунулось із страшним гуком з усіх сторін. Грізні вибухи лунали один за одним, а з отвору гори вилітали високі вогняні стовпи вогнистої ляви. Величезні каменюки, уламки скель, летіли в повітря, наче стріли, а густий дим застеляв цілу околицю.

Хлопці вже не могли далі бігти, бо під ними тріскала й ломилась земля, а гарячий попіл запорошував їм очі, потрапляв до уст. Розшаліла Касілева слина плювала, розприскуючи вогонь на всі сторони . . . Хлопці заховалися під великим каменем стрімкої скелі, звідки все чути було їх безнадійне благання допомоги: «Касілю, могутній Касілю, врятуй нас . . .» аж поки ці слова не погасли серед розлюченої стихії . . . Цієї ночі загинули не тільки обидва хлопці, але багато й інших людей, що їх Касілю покарав.

Гісігноре із своєю родиною заховався був до невеличкої печери, недалеко від морського берега. Хоч Гісігноре та його дружина жили так, як їхні предки тумбуни, — все ж не врятувалися від хвиль смертельної ляви Касілю. Їхній синок Рогі, поранений гострим ка-

мінням, довго ще лежав непритомний, доки лютував Касілю. Його сестричку вибух підкинув у повітря. Сильний подув поніс її за собою. Вона впала на скелю над самим морем...

Коли Рогі, очунявши, знов опритомнів, було темно, а навколо панувала дивна тиша. Лише легкий прибій та шум морських хвиль пригадали йому все, що недавно сталося і де саме він перебуває. Його голову та ноги палив якийсь жар. В цілковитій темноті він став тупцювати, переступаючи з ноги на ногу, та обмацувати землю, при чому кликав своїх батьків і сестру Калянґ. Під час рачкування на руках і ногах він натрапив на тіла своїх батька та матері. Коли помацав руками по їхніх обличчях, відчув липкий холод. Він зрозумів, що вони вже мертві. Рогі був підростом середніх літ, а до того ще й нащадком славних тумбунів, тому в цих обставинах мусив сам себе рятувати. Він не плакав, бо хлопці Нової Гвінеї не плачуть, але став голосно кликати ім'я своєї сестри.

«Калянґ, Калянґ... лянг...» — до нього верталися назад відгомін його власних звуків, але голосу самої Калянґ не було чути. Проте Рогі відчував, що його сестричка живе і десь недалеко звідси перебуває. Обережно, крок за кроком він став повзти по землі, напружуючи свій зір, щоб якимось, нарешті, вибратися із темної печери. Декілька разів він посковзнувся своїми скривавленими ногами і мало не впав стрімголов у море, що з шумом било у прибережні скелі його печери. Рогі був вкрай виснажений. При кожному рухові тіла, біль відгукувався аж у голові. В ній шуміло, наче в якомусь млині. Тіло палила гарячка. Його вуста були даремних розшуків, він врешті намацав камінь, з трудом сів на нього і став міркувати, що йому тепер робити. Він чув від свого батька, що коли Касілю налютуться, то після цього кілька днів темно, як сьогодні.

Хлопчиків шлунок домагався їжі, а спрагли вуста бодай краплини холодної води. Серед цього всього його став ломити ще й сон, але коли він обмацав голову, то відчув, що вона скривавлена. І Рогі вирішив, що він не сміє сьогодні спати.

— Бо якщо ненароком засну, то, може, вже ніколи не пробуджуся, — подумав Рогі. — Але як мені затамувати тепер кров?

Став обмацувати своє тіло і з радістю помітив, що ще висить біля нього шматок ляп-ляпу. Саме під час намагань його відірвати частину своєї одежі, його чуйне вухо спіймало якийсь стогін, що слабенько доходив десь від скель. Рогі, забувши про свої рани, став прислухуватися. За хвилину знову донеслися до нього якісь хлипання і стогін.

— Калянґ, Калянґ! — повними грудьми гукнув Рогі. У відповідь обіззався знову її тихий голос.

— Калянґ, Калянґ! Де ж ти є, де? . . . — радісно скрикнув Рогі.

— Я. я . . . не знаю, де я, бо тут дуже темно, — відповіла плаксивим голосом Калянґ, — я лежу у воді, мені дуже холодно, я ніяк не можу встати.

— Не плач, не плач, сестричко, я допоможу тобі.

— А деж наші мама і тато? — знову спитала Калянґ.

— Я не знаю, — говорив неправду Рогі та став хутко передумувати, як добратися до Калянґ та допомогти їй. Він знав добре, що необережний крок — то його смерть, але як стій за всяку ціну він мусить рятувати свою сестру.

— Іди сюди, бо я у цій пітьмі страшенно боюся, — з плачем знову заговорила Калянґ, і її слова пролунали якимсь розпачливим відгомоном.

— Не бійся, голубко, — сказав ніжно Рогі. — Я зараз до тебе прийду, ось тільки трішки роздивлюся.

І він знову гарячково мацанням почав шукати спадистого місця, щоб якось до неї дістатися. Але по такій страті крові та після такого поневіряння у нього знову завернулася голова і по кількох кроках він знову мусів сісти. Оця грізна п'їтьма — це з усього щось найгірше, або та непевність, що можна впасти у прірву, — ще більше знесилювали його. Але тут поновний стогін сестрички знову поставив його на ноги. Він зірвався з місця, але тут же трохи не впав зі скелі, на щастя, — затримався, лише з-під ніг посипалося дрібне каміння. Його врятувало те, що напوماцки він схопився за великий камінь і втримав рівновагу.

— Ні, це безнадійне зусилля, — подумав Рогі. — Не залишається нічого іншого, як чекати, доки не зникне п'їтьма та з'явиться денне світло. Але що станеться з Клянґ, як прийде приплив моря? Вона, бідненька, має поранені ноги, холодна вода змете її у море. — В безнадії, як допомогти горю, він сидів, обома руками підперши свою болючу голову.

Нагло, з задуми, його пробудили якісь ніжні голобочки. Повернувши голову, він побачив поблизу два чудові блакитно-зелені ліхтарики-світлячки. Цілком виразно він почув такі слова:

— Іди, синочку, я тебе проведу!

— Іди, мій соколе! — обізвався сильніший голос другого світляника.

Рогі, не довго думаючи, встав з місця, простягнув руки та промовив зворушеним голосом: «Матусю й татусю, мої дорогі душі!»

Він зразу відчув, що від світляків йому знову прибуває сила, його змучене тіло оживає та зір заострюється. Він цілком добре став розпізнавати каміння і вузьку стежину, що вела до моря. Перша мушка, що світилася, сіла на його розчухране волосся просто над чолом, а друга крутими спіралями з допомогою своєї

чарівної лямпочки освічувала йому стрімку стежку. Тепер Рогі не відчував уже жадних болів, але обережно сховався до моря, до своєї сестрички.

Калянґ чула, як сиплеться дрібне каміння. Вона зрозуміла, що до неї наближається її брат Рогі, тому стала голосно його кликати, щоб краще його спрямувати куди йти. Чудодійні вогники світили чарівним блакитним світлом та обережно вели Рогі цією майже непрохідною стежкою. Кінець-кінцем, повзаючи по землі, Рогі дістався до малої сестрички, що з радісним викриком обняла свого братчика-рятивника.

— Що це за такі чудові вогники? — захоплено заговорила Калянґ. — Я ще ніколи в житті таких не бачила.

— Це душі наших матусеньки й татуса, які мене завели до тебе, — сумно відповів Рогі та швиденько став обв'язувати поранену ногу Калянґ останнім шматком свого ляп-ляп. Калянґ тихенько заплакала з жалю, що її найдорожчі родичі вже не живуть.

— Що ж тепер почнемо? Тут не можемо довше лишатися, бо вже підходить вода . . .

— Ми мусимо якось вибратися звідси, — відповів Рогі. — Ти старайся підвестися та при моїй допомозі пробуй зробити декілька кроків, бо нести тебе я не маю сили: маю поранену голову і обидві ноги. І потім . . . попросимо обох вогників, щоб нас випроводили звідси.

Калянґ з напругою всіх своїх сил якось підвелася, і вони, взявшись за руки, тихим голосом стали благати: «Світлячки, світлячки, не дайте нам загинути, допровадьте нас до безпечного місця». Вогники декілька разів закружили над ними та помалу крок за кроком випроводили їх з-поміж скель та понесли діточок своїх на небезпечне місце назад до села. Там на своїх місцях стояло ще декілька напівзруйнованих хаток, але ніде

не було чути і не було видно жадного живого сотворіння.

Благородні вогники допомогли дітям знайти дорогу до схованки, своїм світлом освітили декілька помаранч і пав-пав, що лежали далі, та завели до чистого джерельця. Коли діти погасили свою спрагу та голод, держачись за руки, заснули у хатинці міцним сном. Так діти, по всіх страшних пригодах, собі солодко спали, під опікою сяйва ясних вогників.

Як довго вони спали, цього вони не знають, але коли вони прокинулися, світляків не було вже видно, тільки невиразне сонечко несміливо стало продиратися із сірих завоїв мряки.

Діти, підкріплені сном, стали тепер роздивлятися навколо. Вони ствердили, що чародійні вогники запровадили їх знову до їхнього рідного села та до їх батьківської власної хатинки, яка однока вціліла. Вигляд села цілком змінився. Там, де колись був їх батьківський город, стирчали великі каменюки. Ще недавно гаряча вогнева лява поволі стигла й тверділа, подекуди диміла. Цілий острів був вкритий дрібним рудим попелом. Рогі й Калянґ обійшли цілий острів навколо. По дорозі вони знайшли декілька перестрашених осиротілих дітей. Їх вони завели до своєї хатинки. Всі старші люди та молодь загинули в пекельній слині розлюченого Касілю.

Так з цих декілька уцілілих дітей постав на Манами цілком новий люд, нове плем'я. Їхні діти живуть і сьогодні, згадуючи про свого володаря і пана Касілю, який володіє та керує цілим островом та цілим йому підлеглим королівством.

Вогняні світлячки — святоіванівські мушки — що тисячами появляються щоночі із чарівними лямпочками

й ліхтариками, названі манамцями «Манарс», тобто — душі.

Ще й сьогодні люди на Манами вірять, що в кожній світляній мушці укрита душа доброї людини, що так довго блукає, аж поки не втілиться в душу новонародженої дитини.

Тубільці цілої Нової Гвінеї шанують і люблять ці яскраві мушки та ніхто ніколи їм не робить нічого злого. Тубільці вірять, що коли б хтось із них заблудив у джунглях, то ці блакитні світлячки випроводять кожного заблуканого знову на справжню дорогу, — саме так, як припровадили безнадійного Рогі та його маленьку сестричку.

Пісня тубільців про святоіванівські мушки, світляки Менарс, каже:

Спіралями в'ється ваш танок
Біля дерев і драговиння,
Сповитий в блакитний серпанок
У зорянім блиску проміння.

Ті іскри яскраві — дитячі душі —
Сховали ви в тілі своєму,
Вони світять мандрівникам в буші,
А заблудлих ведуть додому.

ПІСНЯ ТУВІЛЬЦІВ ПРО НОВУ ГВІНЕЮ

Мов перлина серед моря,
Вся наша земля.
З берегами на просторі
Хвиля розмовля.

Джунглів чар і царство тіні,
В морі — глибина.
Тут живе у мерехтінні
Наша давнина.

Приспів: Нова Гвінея, люба, рідна,
Ти в серці радістю цвітеш,
Ти безтурботна, щедра, плідна,
Віками так в майбутнє йдеш.

Mob nqnu wa ce-pog na pa, Beo ha-wa ze-n-ae, Jo-jo-pa-za-nu

Ha nper-to-pi zburu pogmoh. wa znguloh eap i yapa'wa ti-ki.

Bmo-pi zu-su-ha. Tyr xubu y ne-pex-tih ki ha-wa gah-hu

Ha Ho-ba sbi-we-s, wio-da, pig-ha, Tu bcepa-ge

pa-gic-tio ubi-tow, Tu de-3 tyo-dor-ha, ugey-pa, miy-ha,

Bi-ka-mu Tak 6 nou-eyrtae ugeu.

З М І С Т

Як повстав кокосовий горіх	5
Малий мучитель	13
Небезпечна краса	19
Літаючі самоцвіти	27
Чарівні вогники	47